

DRUGA OBLJETNICA

HRVATSKA BIBLIOTEKA
BIBLIOTEKARSKI
8341
Sign. #. 06

Pyum
TUZLA

Sretne Božićne blagdane
i Novu 1995 godinu

PRERADA
I PROMET
MLJEKA

Hrvatski Glasnik

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA "NAPREDAK" ŽUPE SOLI

Godina III

Broj 32

Tuzla, 23.12.1994

Cijena 1 DEM

3 KUNE

SRETAN BOŽIĆ

O Božiću 1994. godine

ČESTITKA ŽUPLJANIMA

Ugodna mi je župnička dužnost, a još više radost zaželjeti Vam sretan Božić i sveto Isusovo Porodenje. Svima su nam omilile svete božićne pjesme, koje najvešću Onoga, davno obećanog, po prorocima najavljenog - Masiju: Emanuela... Božić je jedinstveni blagdan nas kršćana, a na neki način i svih ljudi dobre volje... Svesilni Bog odvijeka, u vremenu postade čovjekom. Da bi Ga svaki od nas lakše prihvatio, nije se rodio, kao kralj, vojskovođa, nije se pojavio u kraljevskoj palači, nego kao maleno Božansko Djetesce u siromašnoj Betlehemsnoj štali... Svima nam je drag ovaj blagdan, a osobito najmanjima - djeci i zato mu se ona najviše vesele...

I mi danas boravimo u tami zla i grijeha, u tami beznada ovog nesretnog rata za koji nitko ne zna, kada će završiti, a svi žele, da se što prije završi, pa poput starozavjetnog čovjeka i mi ćemo rado u Došašću pjevati: Pada s neba roso sveta! Dodi Emanuele, oslobodi nas iz mraka zla i nevolja i uvedi nas u svoj mir! Vapaj je tim veći, što je zlo oko nas i u nama sve užasnije... Osjećamo, da se nešto veliko u nama prelama i da se srozavamo na razinu bezimene mase, a toliko bismo željeli biti dobri ljudi, ljudi dobre volje i pjevati zajedno s anđelima: Slava Bogu na visini, a na zemlji mir ljudima dobre volje... U ovoj anđeoskoj pjesmi, koju ćemo pjevati i moliti u svakoj svetoj Božićnoj Misi, prepoznat ćemo Božanski program, koji je nebo ponudilo zemlji kao najsigurniji put i način, da na zemlji zavlađa pravi i potpuni mir... Svi smo dužni prihvatiti taj program i po njemu živjeti, ako želimo biti graditelji mira i sretnije budućnosti... Taj program neba u cjelosti je prihvatila naša nebeska majka Marija... Svojom čistoćom Bogu se svidila, a svojom poniznošću Boga je začela, kaže sv. Efremski Sirski... To je i nauka katoličke Crkve: "Bog se protivni oholima, a poniznima daruje svoju milost!" Prilikom svakog Božića kao i ovog mi vjernici očekujemo sveto Isusovo Porodenje od Prečiste Bl. Dj. Marije, koja je prihvatila ponudenu Božju poruku, da će začeti svog Sina po Duhu Svetom, ostati Djevica, a postati Majka. Ona je Isusa začela vjerom, a prihvatila ljubavlju i spremnošću, da postane službenica Božja. Svu je hvalu pripisala Bogu, koji joj učini velike stvari... Njezin put treba postati i naš put. Jedino tako možemo biti osposobljeni, da prihvatimo Onoga, koji je darovatelj mira. Za mirom svi vapiju, ali mnogi zaboravljaju, da se do njega ne dolazi zveckanjem oružjem, ubijanjem i masakriranjem, jer se tako zlo još produbljuje i tama u ljudskim srcima postaje sve veća. Do mira se ne dolazi ni dugim raspravljanjem o miru, makar to bilo i službeno, a dopuštanjem, da moćnici ovoga rata i dalje vrše svoje paklene planove i ubijaju nevine i nezaštićene...

Tko će nas zaštititi, upitat ćemo se nužno? Onaj i jedino Onaj, koji je zaštitio i svog Sina, kada ga je Herod silnik htio pogubiti još kao maleno Dijete... Mali Isus, koji je odmah po rođenju osjetio teškoću progona i

izbjeglištva, neka bude utjeha i nada svima, koji su u ovom ratu doživjeli ono najgore: tešku i nepravednu povredu svih ljudskih prava na svim razinama... Naša molitva će biti... Bože, daj da vršeci tvoje zapovijedi i boreći se za vremenito dobro, nikada iz vida ne izgubimo vječno... Daj, da po primanju svetih sakramenata unosimo mir u svoje duše i rastemo u milosti i ljubavi... Tada ćemo moći zajedno sa starcom Simunom, koji je primivši Malog Isusa u svoje naručje ispjevao pjesmu zahvalnicu i mi Bogu zahvaljivati, što nam je darovao svoga Jedinorođenca, a s Njim i po Njemu sva dobra... Ova godina je posvećena našim obiteljima, kako bi u njima po obdržavanju Božjih zapovijedi i primanju svetih sakramenata zavladao mir Božji... Uzor svake obitelji je Nazaretska obitelj: Isusa, Marije i Josipa... Slijedimo je! To je Bogu najmilija i najuzornija obitelj... GDje je Bog na djelu... Pjesnik reče: "Mir u duši, nebesko je carstvo!"

Živeći po uzoru Nazaretske obitelji i proživljavajući Božić, kada se našemo na svetim Misama i jedni drugima budemo pružali mir Kristov, naše pružanje ruke neće biti prazno konvencionalno (Uobičajeno), neka davna simbolika, nego otvoreni izljev kršćanskih srdaca prava i istinita želja, da nas Svemoguću doista obdari svojim mirom, koji svijet nikada ne može dati... Njega će posjedovati samo oni, koji budu davali Bogu slavu, jer će tako ispuniti program želju neba-zemlji...

S tim mislima i željama i ja svima Vama kao vaš župnik želim sretan i blagoslovljen Božić... Neka Vas Novorođeni Emanuel obdari svojim božanskim mirom... Sretna Vam i blagoslovljena Nova 1995. godina... Bog nas u njoj obdaruje mirom, koji samo On može dati! A s mirom će doći i sva druga ovozemaljska i nebeska dobra...

Vaš župnik Šimo Janjić

Druga obljetnica SVI NAŠI

Ovo je treći Božić Hrvatskog Glasnika, njegova druga obljetnica. Po drugi put se pitamo za razlog našeg bitisanja. Ne ide nam najbolje. Malo onih koji su krenuli sa HG-om od našeg prvog Božića ostalo je s nama ili uz nas. Mnogo je više onih koji su otišli od onih koji su nam prišli. Objektivno, tuzlansko hrvatsko intelektualno jezgro prilično se rastočilo u ove dvije godine. Oni koji su ostali, više su nekako usmeni nego pismeni a, naročito, u vrijeme prošlog Božića, bilo je teško i preživjeti, a kamoli pisati. Bila su to teška vremena za Hrvate Bosance. Doživjeli su jednu agresiju i jedan sukob, i ne zna se što je bilo teže i tragičnije. Tada je H.G. bio jedan od važnih segmenata konsolidiranja i konstituiranja hrvatske zajednice. Koncept jačanja hrvatske zajednice u svim segmentima gdje i koliko je bilo moguće, prilagođavan je naglim izmjenama situacija.

Hrvatske zajednice načeg šireg okoliša dovedene su do tragičnog stanja rasula i izгона, dok je u našem užem okolišu, hrvatski puk u proceduri "korak po korak", sveden u proporcije i vjete koje je diktirao silniji. Umanjivan je hrvatski doprinos oslobodilačkom ratu, gubili smo ulogu u obrani, odgoju, gospodarstvu, i da se nije pojavio Washington, tko zna gdje bi bio kraj ukidanja Hrvata od ilirski ponesenih graditelja naše države. Orje, u i oko Tuzle, Hrvati nisu bili ništa krivi, dapače, a trebali su biti sretni što su prisutni i živi. To što smo prisutni i živi, trebamo zahvaliti našoj ljubavi prema domu, našoj obrani, i, napose, kakvoj takvoj organiziranosti naše narodne zajednice. Sa vjerom u Boga onih koji vjeruju, i sa prihvaćanjem Katoličke crkve kao bitnog čimbenika konstituiranja Hrvatske zajednice, ne samo da smo prisutni i živi, već smo i djelotvorni, posebice u domenu naše kulture, i u prakticiranju tradicionalnih vrednota hrvatskog naroda ovog kraja. Ma kako

Hrvatskog Glasnika BOŽIĆI

zvučalo paradoksalno, zadnjih pola stoljeća i više, u Tuzli nije bilo nikad više Hrvata. Naše pravice i ovlasti, daleko su od onoga što bi mogao očekivati jedan konstitutivni narod naše domovine. U, na brzinu napravljenim školskim programima i udžbenicima, u predmetima koji naciju i državu znače, hrvatsko hise je tanko, i namijenjeno je nekim lojalnim Hrvatima. U informiranju pod kontrolom državnih, pretežito muslimanskih medija, bilo nas je malo u pitanjima države i tekuće politike. Oni Hrvati koji su puštani u medije i u državne poslove i politiku, bili su toliko duboko circuncizirani, da je njima bilo bolno informirati, a nama još bolnije slušati ih. S druge strane, mediji su prenosili sve naše koncelebrirane i pjevane mise i njihove aktere koji su propovijedali mir i dobro. Prenosili su koncerte našeg pjevačkog ženskog zbora kao dokaz demokratije za Hrvate. Tada, u tim teškim trenucima za naš život jednih pored drugih, informirajući o hrvatskoj zajednici i njenom životu u njenom okolišu, štiteći hrvatske interese, dobro je stajao amaterski informacijski produkt, Hrvatski Glasnik. Kao i svi drugi čimbenici borbe jednog naroda za opstojnost, što je borba bila teža i nevolja veća, to je HG bio uspješniji. Sada, lakše se diše, pa naša učinkovitost i učestalost slabi. Direktor traži krivce i najavljuje promjene. Neki se pokušavaju prilagoditi novim vjjetima, a neki pobjeći u povijest i preuzimanje od boljih i jačih, koji se tek sada pojavljuju.

Glodur nije isti. Skratio je svoju "busfry" frizuru. Ali, ako se "Glasniku HDZ" ostavi njegova politička funkcija lista jedne stranke u Hrvata, pa makar ona bila praktično i jedina, HG je jedino informacijsko sredstvo koje ovdje obavještava onako kako to ovi Hrvati misle. Zato pasemo treću godinu.

Azdahogly

Uz nastupajuće blagdane BOŽIĆ

Po prilici bi i osta od vremena Kristova do danas da sve oko Njega mogu shvatiti i shvaćaju samo djeca, shvatiti kako treba.

Evangelist Marko je zabilježio!13 "Tada mu neki donesu malu djecu da ih se dotakne. Učenici su ih riječima zaustavljali.14 Kad to vidje Isus, razljuti se te im reče: "Pustite dječicu k meni; nemojte im priječiti, jer takvima pripada kraljevstvo Božje!15 Zaista, kažem vam, tko ne primi kraljevstva Božjega kao malo dijete, taj sigurno neće ući u nj. Tada ih je zagrlio i blagoslivljavao, stavljajući na njih ruke." Mk, 10, 13-16.

O Božiću kao svetkovini kod našega naroda danas vrijede brojne stvari i redam ih pod brojevima.

1. Najradosnija svetkovina.
2. Najdraža.
3. Najsvečanija.
4. Najbrojnije je slavimo. Rijetka je katolička duša u našem hrvatskom narodu koja ga ne slavi i koja ga nije, gotovo doslovno, uvijek slavila.
5. Za ovu svetkovinu imamo najljepše pjesme crkvene, a vjeruje se i tvrdi da su nam Božićne pjesme jedne od najljepših na svijetu.
6. Imamo i divnih, dobrih, čistih kršćanskih običaja oko Božića, od čestitanja do vođenja dječice pred jaslice.
7. U mnogo čemu oko Božića, u mnogo čemu vezanom uz Božić, priključivali su nam se pripadnici drugih vjera koji s nama žive, pa čak i oni koji kažu da ne vjeruju i stvarno ne vjeruju.
8. Naprave koje ne poznaju umor i umoriti se ne mogu ja se ponekad, i to baš pred Božić, kad se radi o zemljama gdje se kršćanstvo ikoliko priznaje, čisto bojim da se i radio i televizija ne umore, a kada ih slušam, naprosto doživljam da su se bar malo uznajili. Jasno da su iznimka sva sredstva priopćavanja u područjima gdje je kršćanstvo nešto što se podnosi pošto se za sad istrijebiti ne da, ili se čuva, da pomogne ako u kakvoj "gustoj" situaciji zatreba kao dokaz da se je bilo: multikulturalan, multikonfesionalan, multi, fulti i slično.

Kako oko svega u našem narodu tako i oko Božića ima masa, sila i negativnosti, ružnoća, nevaljalosti.

Najprije u svemu spomenutom pod pozitivnim i svemu što je pozitivno do mjere, preko mjere postaje od neukusa do grijeha. Pretjerano veselje je raspojasanost, pretjerana dragost zaljubljenost = zaludenost a svaka zaludenost je loša. Svečanost preko mjere bar kič, a to će reći neukus, a ako je i previše onda zna biti i ometanje drugog. Brojnost jedva kada uspije sačuvati i kvalitetnost. I tko pjeva ako mjere nema može zablrljati, još kada je bez sluha, ili pijan pogotovo, naročito u ovom drugom slučaju. Ni to što se negdje nađu sve i vjere i nacije nije uvijek i siguran znak dobra, jer nađu se i u ratovima, pa im ne spasavaju njihov neugled. I Božićne reklame i reklame oko Božića, i gdje su toliko brojne da su dosadne, i gdje ih se daje samo toliko da se ne može reći da ih nema, ni na jednom ne čudoh objavu, gdje se može ispovjediti za Božić i u kojim vremenskim terminima-razdobljima dana.

A svakako da je loše što je Božić, dan rođenja Sina Božjega, našega Spasitelja, Utjelovljene Druge Božanske Osobe in krilu Blažene Djevice Marije, rođenog kao malo dijete u betlehemsnoj Špilji-Štalici, događaj izrazito vjerski postao daleko, daleko više slavije našeg tijela i vanjštine umjesto duha, duše, duhovnosti.

Riječ Božić = mali Bog trebao bi biti velika radost naše duše, trebali bi ga primati razdragano na način djece, a on nama zna biti i izvor nerasploženja jer ga ne možemo materijalno proslaviti kako mislimo da bi trebalo, i izvor grijeha jer razbijajući glavu oko svakakvih briga koje smo dopustili da se stvore oko Božića, one prave stvarnosti koje bi trebali u tom vremenu preživljavati budu ometene.

Pokušajmo biti djeca u svetkovanju ove svetkovine. Radujmo se kako nam pjesma pjeva. Dajmo duši kroz ispovijed i pričest što joj pripada, a sve materijalno neka bude samo prateće duhovne stvarnosti, jer nažalost dogodilo se da je imovno prošlo pred duhovno, a mi nažalost bez radosti Božića, opterećeni brigama oko Božića.

Fra Marko Štekić, kapelan

INTERVIEW: Dario Kordić, predsjednik HDZ-a BiH

Pošten ustroj za Hrvate i Bošnjake

Dario Kordić

Dario Kordić, predsjednik Hrvatske demokratske zajednice BiH, jedan je od inicijatora dogovora HDZ-a i SDA. Upravo zahvaljujući toj inicijativi, po Kordićevom mišljenju, otklonjeni su mnogi nesporazumi između bošnjačko-muslimanskog i hrvatskoga naroda.

Kako Vi ocjenjujete ove razgovore? - pitali smo gospodina Kordića.

Njihov glavni cilj bio je otklanjanje svih nesporazuma i uočavanje otvorenih pitanja u provođenju Washingtonskih sporazuma. Njima je upravo i stvoren temelj za sve ono što se kasnije događalo - došlo je i do zagrebačkih dogovora, koji su, rekao bih, samo operacionalizirali već dogovorene stvari između čelnih dvije stranke. Do danas, međutim, nismo realizirali dosta podataka.

Čime, uglavnom, niste zadovoljni?

U prvom redu nismo zadovoljni popunom hrvatskim kadrovima u svim federalnim ministarstvima, te raznim institucijama Federacije. Kasnimo i u pojedinim općinama u formiranju prijelaznih vlasti, te također veležupnih, a to je, po mom mišljenju, osnova za rješavanje ključnih pitanja - formiranje novih općina, odnosno izmjena općinskih granica. Moje je duboko uvjerenje, kao čovjeka koji dobro poznaje suštinu ukupnih hrvatsko-bošnjačkih odnosa, da te odnose ne možemo dovesti na onu razinu koja će trajno riješiti sve nesporazume, sve dok ne ustanovimo jedan pošten ustroj za oba naroda na razini lokalnih samouprava.

Dva naroda na dva kom-paktna prostora

Ustrojem lokalnih samouprava eliminirali bi se i mnogi drugi problemi, koji proizilaze iz toga. Što se zapravo, time rješava?

Očito je da su i različite političke posljedice i rat, tragičan za oba naroda, ostavili rane koje se moraju nadati na mudar i razborit način.

Prije dvadesetak dana prostore Federacije napustilo je 28 tisuća Hrvata iz Zenice, Konjica, Kaknja, nešto manje iz Bugojna, Travnika, Tuzle i Sarajeva • U Bugojnu, pa i Varešu i Konjicu, odbijaju se dogovori HDZ-a i SDA • Ni Bošnjaci nisu od radosti napustili prostore koje kontrolira HVO

Rješenje za to su upravo lokalne samouprave. To znači davanje stvarnoga prava i hrvatskom i bošnjačkom narodu da na jednom kompaktnom prostoru ostvare lokalnu samoupravu. To je i preduvjet da se prognanici vraćaju. Ljudi se teško žele vratiti ukoliko ne znaju što dobijaju tim povratkom. Zato tražimo da se ostvare stvarna prava hrvatskoga naroda. Ali bio bih nepošten i licemjerman kada ne bih rekao da je isto tako logično da to pravo zatraži i bošnjački narod. Ta prava su strateški interes oba naroda da sve nesporazume nadidu putem Washingtonskog sporazuma i dosljednom primjenom Ustava Federacije udu u zapadnoeuropsku uljudbu, što nam je cilj.

U kakvoj atmosferi je proteklo zasjedanje Skupštine? Dnevni red utvrdio se gotovo pet sati.

Ukoliko poznajemo suštinu demokracije, suštinu parlamentarizma, onda je logično da se zasjedanje mora dobro pripremiti. Ova Skupština je prošla, za uvjete u kojima se nalazimo, u tolerantnom tonu. Iskazana je demokracija. Što se tiče dugoga utvrđivanja dnevnoga reda, upravo smo se trudili da na njemu budu točke koje će zaštititi vitalne interese oba naroda.

Netko je za govoornicom rekao da su narodi, puk dakle, mnogo složniji od svojih političkih, odnosno stranačkih vođa. Što Vi mislite o tome?

U potpunosti se ne mogu složiti sa takvom konstatacijom. Ne trebamo bježati od istine, govoriti o bratstvu i jedinstvu, nečemu što je prošlo i što nas je očito dovelo do ovih događanja. Ukoliko to znamo, onda možemo reći da oba naroda vjeruju i imaju povjerenja u svoje legitime i legalno izabrane predstavnike, stranke koje predstavljaju volju svoga naroda. Ta politička vodstva imaju odgovornost i pravo da se dogovaraju. Mislim da su razine i mogućnosti dogovora upravo približni stajalištima i promišljanjima u oba puka. Zato ne treba praviti idilu, ali ni gledati tako crno. Vidljiv je bitan pomak u poređenju sa onim što se dešavalo unazad osam ili devet mjeseci.

Znači li to da je na terenu situacija znatno poboljšana?

Informacije pokazuju da ima točaka kojima hrvatski narod ne može biti zadovoljan. Tu, prije svega, mis-

lim na negativan trend iseljavanja hrvatskog pučanstva, što je za laika apsurdno. Prije dvadesetak dana oko 28 tisuća Hrvata napustilo je prostore Federacije, prije svega iz Zenice, Konjica, Kaknja, nešto manje iz Bugojna i Travnika, gdje je ostalo manje Hrvata poslije sukoba sa Bošnjacima, pa i iz Tuzle i Sarajeva. To je gubitak ne samo za hrvatski narod već i za bošnjački, koji, ako ostane sam na tim prostorima, ipak gubi jednu komponentu koja je davala svojevrsnu boju ovim prostorima.

Koji su razlozi tako masovnog iseljavanja Hrvata?

Još je ratno stanje. Prisilnih mobilizacija je bilo, a sada ih je odista manje. Nisu regulirana prava hrvatskoga naroda, za šta sam se osobno zalagao, da u Sarajevu ima pravo Hrvat biti u postrojbama HVO, kao legitimnoj komponenti oružanih snaga Federacije. Hrvati ne bježe od obrane domovine, ali žele to iskoristiti u okviru HVO. Mislio sam da se to prvo riješi u Sarajevu, a zatim i na drugim prostorima, ali da također i Bošnjaci to isto mogu ostvariti i na teritoriju koji kontrolira HVO. Dosta je hrvatskih molbi izašlo iz Sarajeva, jer je bilo Bošnjaka na značajnim dužnostima, koji su to potkreplivali.

U Bugojnu, pa i Varešu i Konjicu, odbijaju se dogovori HDZ-a i SDA. Ražalostilo me posebno stanje u Usori, gdje se negira pravo hrvatskom narodu da ostvari lokalnu samoupravu. Neki, nazvao bih ih lokalnim šerifima, privode predstavnike hrvatskoga naroda, urednika lokalne radio-postaje, pa čak i zapovjednika ponajbolje bojne. U Zenici, u naselju Podbrjeđe, gdje su Hrvati dominantni, jedna mudžahedinska postrojba, unatoč našim zamolbama ne želi da se izmjesti.

O mudžahedinima i Stocu

Kažete "mudžahedinska postrojba". Je li to službeno ime postrojbe?

Nisam siguran kakvo je službeno ime. Zove se "El mudžahid" ili tako nešto. Ona je upravo takve orijentacije i ne tajni da to jeste.

Kakav je odnos prema Bošnjacima na teritorijama koje kontrolira HVO?

Za dobar primjer ističem Posavinu, ali i preko sedam tisuća Bošnjaka koji su se vratili na svoja ognjišta na prostore koje kontrolira HVO, te u HR Herceg-Bosnu. Možete

otići i provjeriti u Livno, Tomislavgrad, Mostar, Orašje.

Da li to znači da će Bošnjaci uskoro moći i u Stolac?

Ni u odgovoru na prethodna pitanja ja se nisam zalagao za parcijalna rješenja. Moj je pristup da je pravo svakog čovjeka na povratku na svoja ognjišta, po principu - svi za sve. Po našim podacima, do Washingtonskih sporazuma gotovo 180 tisuća Hrvata prognano je sa svojih ognjišta ili ih je napustilo, ne zato što im je bilo lijepo. Isto tako, ni Bošnjaci nisu od radosti napustili prostore koji su bili ili su još pod kontrolom HVO na prostoru HR Herceg-Bosna. Po našim statistikama, svega ognjišta je napustilo od 55 do 60 tisuća Bošnjaka.

Što je sa Mostarom? Kakva je trenutna situacija u gradu?

Mostar je specifikum, zato što je pod nadzorom Europske unije i HDZ na to gleda kao na dio provedbe ukupnih Washingtonskih sporazuma, kao duh građenja Federacije. Vidni su napreci u ovom gradu i u odnosu na to kako je bilo možemo biti zadovoljni. Nismo prezadovoljni, ali pokrenut je proces koji ide u interesu oba naroda. Bitno je da se, prije svega, stvore odnosi koji će jamčiti da na tim prostorima više nikada ne bude sukoba, da se ostvari takav ustroj vlasti, a to je naše stajalište, da Mostar bude gradska zajednica općina.

Čiji je Mostar?

Znači li to da se prekinulo sa podjelom i svojatanjem Mostara? Kako sada tumačite - čiji je Mostar?

Mostar je gradska zajednica općina. Zalažemo se za to da se u gradu utemelji više općina, koje će biti u okviru grada. I Europska unija je lijepo, kada je potpisivan dogovor rekla da ne želi prejdudicirati konačno političko rješenje u ustroju grada?

Hoćete li na kraju prokomentirati zajedničke vojne uspjehe Armije RBiH i HVO?

Ozračje zajedničke pobjede HVO i Armije RBiH obilježilo je zasjedanje Skupštine. Te pobjede su stvorile pretpostavku da će i ukupan politički proces ne samo građenja Federacije nego i ukupnog rješenja za BiH nametnuti zadatak kontakt-grupi da u novom ozračju mora izvršiti dodatni pritisak na Karadžićeve Srbe, da prije svega mora doći do političkog rješenja, do mira. Zajednički stožer je i prije izvršavao svoju funkciju. Rekao sam da postoje dvije legitime komponente - dvije vojske, HVO i Armija RBiH. Njihova koordinacija, pripomoć, pokazali su da i hrvatski narod i postrojbe HVO imaju želju, interese i dostojanstvo. To je pokazalo da se hrvatski narod isto tako neće odreći svojih vjekovnih ognjišta, u prvom redu tu mislim na Posavinu, Jajce, Kомуšinu i mnoge druge krajeve.

Preneseno iz "Oslobodenja"

Konferencija za tisak

UZORITO ZAPOVJEDNIŠTVO

Na prvoj konferenciji za tisak, zapovjednik 2. korpusa Sead Delić rekao je da je vojna i politička situacija u zoni odgovornosti 2. korpusa Armije BiH veoma dobra i stabilna. Trenutno najpreči je zadatak pomoći Bihacu vezanjem agresorskih snaga. Zato su i postrojbe 2. korpusa posljednjih nedjelja i dana izvele niz uspješnih akcija. Jedna od njih je eliminiranje četničkog uporišta Lisača na Majejvici.

Na početku susreta s novinarima koji izvješću iz Tuzle i sa slobodne tuzlanske teritorije, zapovjednik Sead Delić je rekao da se u zapovjedništvu ovog korpusa ništa bitno neće promijeniti. Ovo zapovjedništvo i postava uspješno vodi rat skoro tri godine. Neke kadrovske promjene unijez će novu svježu krv. Delić je rekao da je inače prijatno iznenaden prijemom i preuzimanjem dužnosti od dojučerašnjeg zapovjednika, generala Hazima Šadića, koji je otišao na drugu visoku dužnost, za vojnog atašea u Republiku Tursku.

Sanitetsko vozilo kao poklon

Prije početka konferencije za tisak zapovjednik Sead Delić preuzeo je kvalitetno sanitetsko vozilo za potrebe ratne bolnice "Soko". Ovo vozilo Armiji BiH poklonili su Ekrem, i njegov sin Enes, Hajvaz iz Njemačke. Ekrem Hajvaz je dugogodišnji radnik u Njemačkoj, a sin Enes mu je rođen u Njemačkoj.

Sve naše crte u zoni odgovornosti 2. korpusa su stabilne. To da četnici povremeno haraju Tuzlu iz teških haubica samo je nova odmazda na civilnom stanovništvu za rane koje trpe, rekao je zapovjednik Sead Delić novinarima.

Potom su uslijedila brojna pitanja. Jedno od njih bilo je da li će se sudbina Bosne i Hercegovine riješiti u zoni odgovornosti 2. korpusa, i hoće li doći do formiranja drinskog korpusa Armije BiH.

Sudbina BiH riješit će se kada naše postrojbe izađu na Savu i Drinu. To će biti ili za mjesec dva, ili za godinu dvije. Formiranje novih postrojbi pa i drinskog korpusa je pitanje za svoje vojne organe i zapovjedništvo. Drugi korpus zaprema 30 posto tehničkih i ljudskih potencijala Armije BiH. Trenutni materijalno tehnički uvjeti ne osiguravaju formiranje novog korpusa na ovom prostoru, rekao je zapovjednik Sead Delić.

Kakva je suradnja 2. korpusa i brigada koje su razmještene na području slobodne teritorije općine Orašje, Šamac i Brčko (preko srpskog koridora u Posavini), bilo je jedno od pitanja. Zapovjednik Delić, koji stanje u zoni odgovornosti 2. korpusa od početka rata dobro poznaje, podsjetio je da je Posavina teritorij gdje nije prolivena krv i nije bilo sukoba HVO-a i Armije BiH. Zato je i suradnja s

postrojbama na prostoru Orašja, uz Savu, uvijek bila dobra, i nikada nije prekidana.

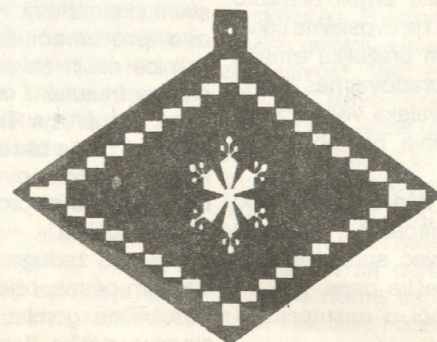
Na pitanje može li se pitanje granatiranja Tuzle razriješiti vojnim akcijama 2. korpusa, ako agresor ne poštuje zaštićene zone, zapovjednik Delić je rekao da je četničkoj teškoj artiljeriji još sve dostupno, i da će se to pitanje riješiti samo sveobuhvatnim akcijama. Zvonimir Banović, dopisnik Habene i Radio-Herceg-Bosne, interesirao se o formiranju bojne "Soli", i njenom stacioniranju. Zapovjednik Delić je rekao da u postrojbama 2. korpusa ima 12,5 posto Hrvata, a bilo bi i više da nije došlo do rasformiranja 115. brigade "Zrinski". On misli da je stvaranje jednonacionalnih postrojbi neprihvatljivo, a nova bojna koja će biti u sastavu 108. pješačke brigade HVO-a bit će stacionirana u zoni odgovornosti ove brigade. Znači, u Posavini.

Novinari su pitali o novom ustroju postrojbi Armije BiH i formiranju divizija. Odgovor zapovjednika Delića bio je da će neke OG jednostavno prerasti u divizije, jer su dobro organizirane. Neke trebaju novo ljudstvo, i eventualno spajanje. Reorganizacija treba da se tako provede da bude što manje neborbenog dijela ljudi.

Zamjenik zapovjednika 2. korpusa gospodin Ramiz Šuvalić upoznao je novinare s stanjem na vozučko-ozrenskom bojištu. Rekao je da je jedna od zadaća 2. i 3. korpusa da se oslobodi saobraćajnica Banovići-Ribnica. Ovdje su postignuti značajni uspjesi, i put od Tuzle do Splita treba uskoro da se skрати i eliminiraju neprohodni planinski putovi. Anđelko Makar, načelnik 2. korpusa je dodao da su postrojbe 2. korpusa poslije zauzimanja Vijenca, četničkog uporišta na Ozrenu, osvojile još tri puta toliko teritorije, i svoju zadaću na vozučko-ozrenskom teritoriju izvršile.

Bilo je pitanje zašto se više u javnosti ne govori o uspjesima 2. korpusa. Odgovor je bio da treba više raditi, a manje se hvaliti. Odgovarajući na pitanje kako se ovdje ponaša UNPROFOR, Delić kaže da je na ovom području uloga snaga UN beznačajna. Najviše problema i ovdje imaju s francuskim i engleskim trupama, jer su im ruke vezane ponašanjem njihovih Vlada. No, na drugim prostorima snage UN su dobrodošle i neophodne.

M. BIKIĆ

Lucia - celebration in Sweden

The 13th of december is a very special day in Sweden. All over the country this day means the celebration of Sankta Lucia.

In Sweden the month of december is dark. The sun only shines for a couple of hours every day. All the people are waiting - and preparing - for christmas which is celebrated on december 24, 25 och 26. This means buying christmasgifts, getting the christmas tree och preparing all the special christmas-food.

To make the time of waiting for christmas a bit shorter Lucia arrives in the middle of the month. Sankta Lucia brings light in the dark. She brings warmth, joy and friendliness to each and everyone.

Lucia, together with her male and female assistants, visits different institutions such as hospitals, homes for old people, the mayors office, so on and so forth. They sing traditional Lucia - and christmas songs, for example "Holy night".

Every city and village, every school, every major industry have their own Lucia. Often she is appointed after having won the Lucia-competition set up by the local newspapers.

Ofcourse there is also a national Lucia who performs her duties in Stockholm. she also gets to visit the place in Italy, Zyracuse, where the saint Sankta Lucia, who died on december 13 in the year of 1304, is resting.

Although it is a long time since Sankta Lucia died, the Lucia-tradition in Sweden is quite young. It started, according to some, as a kind of beautycontest in Swedens capitol Stockholm into the very late 1800's or into the early 1900's.

In the Lucia-evening it is quite common that the younger children form their own Lucia-gang and walks around amongs the houses where they live. They sing their songs and after that they are "awarded" with some money, sweets och fruit. One Lucia-evening can be quite profitable for the youngsters...

The adults often drink a special hot drink called "glogg". It is a kind of redwine with a very special taste and it is drunk together with rasins and nuts. Everyone also eats sweet "peppercookies" and a special sweet bread called "Lusse-katt".

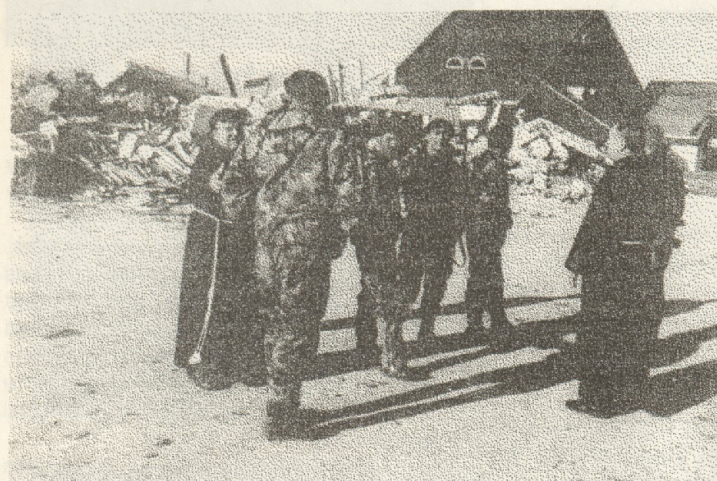
The use of "glogg", by the way, goes way back to the 1500's.

So, this is what Lucia is and how it is celebrated in Sweden. and Nordbat 2 celebrated it two (!) times her in Bosnia. Once in the precens of invited guests on the 12th and once on the 13th of december.

Kindest regards John Wiman, pressofficer Nordbat 2

Reportaža sa Kupreške visoravni

OPET POD SVOJIM SUNCEM

Susret fratara i vojnika pokraj minirane kupreške crkve

Petak, 4. studenog. Jutro. Pune kišovitog i maglovitog 7. travnja 1992. kada se dogodila krvava tragedija hrvatskog Kupresa nakon koje na cijeloj kupreškoj visoravni nije ostao živjeti ni jedan Hrvat. Također i nepuna dvadeset i četiri sata nakon što je ovaj gradić ponovno vraćen u hrvatske ruke.

S goričkim gvardijanom fra Tomom Maganjićem i livanjskim dekanom fra Markom Gelom upućujem se u Kupres. Željeli smo, prvenstveno, posjetiti kupreške župe do kojih je bilo moguće doći i vidjeti u kakvom su stanju crkveni objekti. Lica nam presvučena radošću što je osvanuo i ovaj dan, a u ustreptalim srcima još trunak nevjerice da je ovo zbilja.

Tragom borbenih djelovanja

Dan lijep i nestvaran. Iako od Šujice prema Kupresu prolazimo vrlo dobro poznatom cestom, puno toga nam se čini nekako dalekim, stranim. Dvije i pol godine nije ovuda kročila hrvatska noga, hodao je samo rat ostavljajući i te kako vidljive svoje potpise na šujičkim kućama bližim nekadašnjoj crti razdvajanja. Kuprešku visoravan opet zagrnila magla. Ovaj put prozirnija i bezopasna, samo što je sunčan dan nije progutao. Pogledom lutam oko ceste ne primjećujući osobite promjene. Sa svim svojim brežuljcima i izbrežinama Kupreško je polje još uvijek živopisno, još uvijek je cesta preko njega zategnuta kao i konac.

U Donjem Malovanu pozornost nam zakratko privuče ostavljeni neprijateljski tenk. U napuštenom selu, za divno čudo, prazne kuće uglavnom čitave, tek s ponekom dekoracijom besposlenog vojnika, kao i u susjednom Gornjem Malovanu. U oba su sela, naime, prije ovog rata živjeli pretežito Srbi. Čitava je i pravoslavna crkva na nedalekom brežuljku između zaselaka. Obradova nas spoznaja da je hrvatska vojska znala poštivati svetinje, bez obzira čije su.

Oko kuća više stogova lijepo složenih iscijepanih i izrezanih drva. Očito, već spremljenih za hladnije kupreške dane. Nekom će dobro doći u nastupajućoj zimi, pomislili!

Za razliku od oba Malovana i Kupresa, u kojima su Srbi obitali sve ovratno vrijeme, u hrvatskim selima su kuće potpuno uništene, opljačkane i spaljene. Dvorišta zarasla u visoku travu. Čudan mir i debela tišina pletu u selima neku svoju igru. Žive ljudske duše ni za lijeka! I mi smo tihi, šutimo dok gledamo kako je i župnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Suhom Polju stigla jednaka sudbina kao i one u Kupresu i Otinovicima. Čemu ovdje govoriti?

Hrpa betona umjesto crkve

Nad poljem u zraku plovi još svjež miris borbi i paljevine. Dimi se iz nekoliko zapaljenih stogova sijena i trava na okolnim livadama. Benzinska crpka potpuno uništena, najprije opljačkana a onda demolirana.

Ulazimo u Kupres, gradić smješten ispod brda. Čardačice na kojem su Rimljani imali gradinu podignutu na ostacima pretovijesne utvrde. Među stanovništvom kupreške visoravni uobičajio se za ovo naselje naziv Grad, baština njegove prastare prošlosti.

Sasvim spontano, okom tražim toranj katoličke crkve. Nema ga.

U građansko-upravnom smislu Kupres je značaj varoši počeo dobivati tek nakon austrougarske okupacije. U svom djelu "Opis zemalja u kojima stanuju Hrvati" (Zagreb, 1883), Vjekoslav Klaić navodi da je u Kupresu tada bilo 111 kuća odnosno 826 žitelja: 614 katolika i 212 muslimana. No, njegove se brojke odnose ne samo na Grad nego i na naselja Olovo, Koprivnicu i Osmanlije. Naime, popis stanovnika iz 1885. godine kaže da je sam grad brojio 385 žitelja, Osmanlije 526, Koprivnica 21 i Olovo 77.

Ubrzo doznajemo zašto. Zauzavljamo se uz mjesto gdje je bila crkva posvećena Srcu Isusovu. Hladan drhtaj prođe mi tijelom, umjestom u crkvu, gledam u oveću hrpu kamena, betona i željeza. "Napravilo" ju je vješto miniranje osoba ispunjenih neshvatljivom mržnjom prema svemu katoličkom. Kako drukčije ovo protumačiti? Ovo sruši granice naših shvaćanja, porazi nas na trenutak i ostavi neznatnim i sićušnim. Tko ne zna da je nekad ovdje bila crkva, a sada ništa na to ne upozorava, bezosjećajno bi prošao ovuda i ne osvrćući se.

Dok mi, zadugo ne vjerujući vlastitim očima, blijeđo zurimo u bezobličnu gomilu, prilazi nam skupina vojnika. Poslije pozdrava

i rukovanja, jedan upita:

- A gdje je u Kupresu bila katolička crkva?

Šutke mu pokazujemo mjesto, a on - reče da je iz Busovače - nikako da povjeruje.

Krećemo u središte Kupresa namjeravajući posjetiti župu Suho Polje (Osmanlije). Osim vojnika i policajaca, razumljivo, nikog drugog ne susrećemo. Grad je poprilično sačuvan. Ono nekoliko uništenih kuća vjerojatno su posljedica rata još iz 1992. godine. Od tada, izgleda, jedina prava žrtva bila je katolička crkva.

Tužan dojam nad srušenom crkvom popravi misao da je povratak kupreških prognanika i izbjeglica moguć vrlo brzo. Vjerujem da će se poslije dvije i pol godine lutanja diljem Hrvatske i Europe i stanovanja po hotelima i kampovima, domovima i privatnim kućama Kuprešaci vratiti na svoja ognjišta, makar pretvorena u zgarista. Jer, mogao ih je neprijatelj silom raseliti, ali im silom nije mogao oduzeti vjeru, nadu i želju za povratkom.

Povratak je moguć vrlo skoro

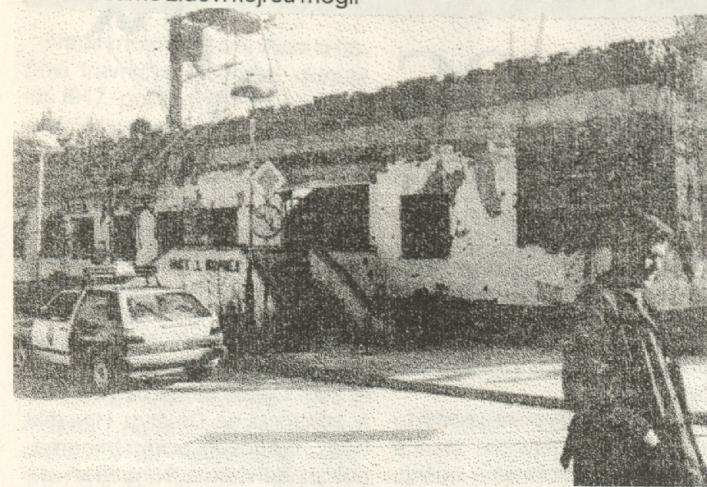
U građansko-upravnom smislu Kupres je značaj varoši počeo dobivati tek nakon austrougarske okupacije. U svom djelu "Opis zemalja u kojima stanuju Hrvati" (Zagreb, 1883), Vjekoslav Klaić navodi da je u Kupresu tada bilo 111 kuća odnosno 826 žitelja: 614 katolika i 212 muslimana. No, njegove se brojke odnose ne samo na Grad nego i na naselja Olovo, Koprivnicu i Osmanlije. Naime, popis stanovnika iz 1885. godine kaže da je sam grad brojio 385 žitelja, Osmanlije 526, Koprivnica 21 i Olovo 77.

Napredak kupreškog kraja prekinuo je prvi svjetski rat, nakon kojega je u gradu bilo svega 69

obitelji. Posebice je za Kupres tragično završio drugi svjetski rat učinivši da u njemu neko vrijeme nije bilo ni žive duše, a od zgrada su ostali samo zidovi koji su mogli

U Otinovicima - sijelu kupreških župa

Ponovno smo u Kupresu, na putu prema Otinovicima, Begovo

Ostaci hotela "KUPRES" u središtu grada

odoljeti vatri i vremenskim nepogodama.

Istom koncem pedesetih godina Kupres se ponovno naseljuje i oporavlja, te je 1961. godine imao 550 stanovnika. No, ni tada nije dostigao brojku iz 1910. kada je imao 652 žitelja.

Kako će biti nakon ovoga rata, koji je još tragičniji od prethodnih? Koliko li će puta Kuprešaci počinjati iz početka?!

Tužno i pusto Suho Polje

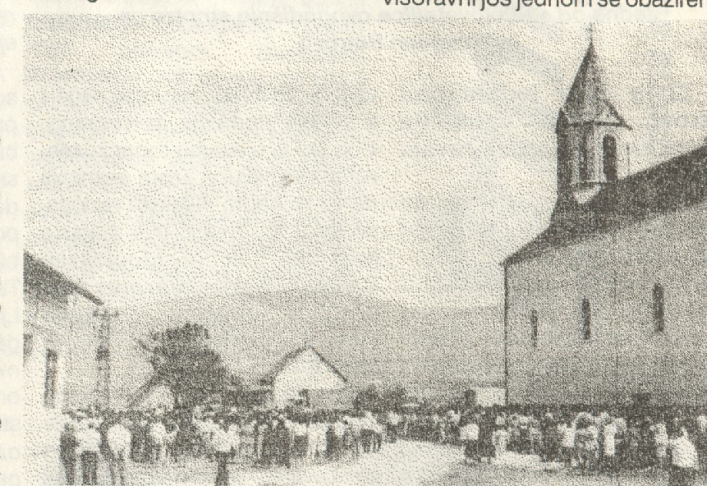
Zmijolikom asfaltnom cestom, proderanom mjestimice teškim vojnim vozilima, vozimo se kroz sela suhopoljske župe. Na obližnjim livadama pase veći broj krava, ostavljenih i dugo nepomuženih. Očito bi im netko trebao pomoći! U dvorištu jedne kuće u Olovu uplašen konj tužno rže.

Za razliku od oba Malovana i Kupresa, u kojima su Srbi obitali sve ovo vrijeme, u hrvatskim selima su kuće potpuno uništene, opljačkane i spaljene. Dvorišta zarasla u visoku travu. Čudan mir i debela tišina pletu u selima neku svoju igru. Rijetka stabla drijemaju, žmirkaju malobrojnim lišćem što ga kupreški sjeveroistočnjak još nije otkinuo. Žive ljudske duše ni za lijeka! Ovdje život drijema. I mi smo tihi, šutimo dok gledamo kako je i župnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Suhom Polju stigla jednaka sudbina kao i onu u Kupresu. Čemu ovdje govoriti? Miniran je i srušen i onaj lijepi toranj što je uspio preživjeti nalet i vatra drugog svjetskog rata. Od župne kuće i vjeronaučne dvorane sablasno strše samo nagorjeli zidovi. "Povijest se, nažalost, ponovila", bio je sav naš komentar.

Sve kupreške crkve

Dijeljenjem župe Otinovci 1870. godine nastala je nova župa Suho Polje, iako s tim imenom nema sela na Kupreškom polju nego se tako zove jedan dio Donjeg Kupresa. Godine 1900. od suhopoljske je župe odvojena njegova podružnica Rastičevo i proglašena župom. Još od 1937. godine namjeravalo se osnovati i četvrtu kuprešku župu, onu za sam Grad i najbliža njegova sela.

Prvi suhopoljski župnik fra Ivo Mihaljević, preselivši se iz Otinovca u Suho Polje, zatekao je ovdje omalenu drvenu kapelicu iz 1854. godine posvećenu Svetom Anti. Odlučio je graditi novu župnu crkvu, što su vjernici oduševljeno prihvatili i djelatno podržali. Gradnja je dugo trajala, počela je u proljeće 1881. godine, a crkva je, bez obzira na neke župnikove primjedbe, bila solidno ozidana. Zidovi su naprimjer, odolili ne samo požaru iz 1942. godine, nego i svim kupreškim vremenskim nepogodama kroz deset poratnih godina. A nisu bili natkriveni! No, ni bolji majstori i s boljom tehnologijom ne mogu sagraditi crkvu koju četničke mine ne mogu srušiti!

Suho Polje nekad: s proslave svetkovine Vel. Gospe

Kada je sagrađena nova Gospina crkva u Suhom Polju, stara drvena crkva Svetog Ante je prenešena u Rastičevo. U njoj je slavljena sveta misa sve do 1927. godine kada je i ovdje podignuta nova crkva, opet posvećena Svetom Anti. Uz njezinu gradnju vezana je i jedna zanimljivost. Već prve godine gradnje nove crkve (1926) zadesio ju je težak udarac: jedne se noći, naime, uz strašan prasak srušilo cijelo pročelje crkve i već ozidani toranj. Dogodilo se to zbog silnih kiša i nevremena koje je zahvatio tih dana Kupreško polje. Mi nismo uspjeli doći do župe Rastičevo i doznati što je sa župnom crkvom, ali sudeći po

već viđenim drugim župnim crkvama na Kupresu neznatna je nada da je Crkva Svetog Ante u Rastičevo bolje prošla.

U gradu Kupresu s gradnjom crkve buduće župe počelo se u ljeto 1940. godine. U jesen sljedeće godine bila je ozidana do iznad zidova. Nakon rata, međutim, zameo joj se svaki trag. Gradnja nove crkve počela je tek 1967. godine i završena sljedećih godina, kao i novi župni stan uz crkvu.

Najzanimljiviji je ipak slučaj gradnje župne crkve Svetog Ivana Krstitelja u Otinovicima. Gotovo sigurno nema primjera u povijesti katoličke Bosne, a možda i šire, da temelji jedne starokršćanske crkve posluže za temelje crkvi u vrijeme samostalnosti Bosne, a ovi opet za temelje crkvi koja je postojala sve do ovog rata. Sve patnje i kataklizme koje su antička i srednjovjekovna crkva preživjela uvećavaju povijesnu vrijednost ove značajne građevine. Kada i četvrti put bude sagrađena, a ja sam uvjeren da će biti, bit će istinski simbol mukotrpane prošlosti i sadašnjosti patničkog kupreškog katolicizma. I ne samo njega!

Na povratku s kupreške visoravni još jednom se obazirem.

Jedna od sudjelovateljica ovogodišnje smotre na blagdan Petrovo

Njegovanje tradicionalnih vrijednosti LJEPOTA NARODNOG

lanskog kraja. Po onome što se dešava u tom dijelu folkloristike, blagdan svetih apostola Petra i Pavla, odnosno Petrovo kao dan župe Tuzla, ostao je jedina ozbiljnija smotra te vrste stvaralaštva, nešto kao revija ljepote bijelih nošnji koje sve više iščezavaju.

Danas gotovo egzotično djeluju žene, uglavnom starice odjevene u tradicionalnu nošnju ovdašnjih Hrvata, a sve rjeđe se sreću i na tuzlanskim ulicama. Vrijeme je učinilo svoje, pa ionako malobrojne žene a osobito muškarce u tradicionalnoj nošnji, sve je teže vidjeti. Mlađi su kao i u drugim tradicionalnim vrijednostima svoj interes posvetili industrijaliziranoj masovnoj produkciji. Tako će Petrovo, kao svojevrstna smotra, na način kako je to priređeno ove godine, mnogima ostati u dužem i lijepom sjećanju.

Međutim, misna slavlja, bilo da su u dane patrona župa, ili u dane proljetno-jesenskih misa, također bi mogla biti istodobno i dani smotre narodnih nošnji. Naime, do sada je to uvijek bilo u sferi pojedinačnih želja i inicijativa, ali bi se mogao učiniti i korak više. Tako su to nedavno učinili u župi Ljepunice, gdje je ako ništa drugo, bar pokazano da se i to može, i da bi već jednom trebalo odbaciti sva ona ustezanja na ivici stida. Ono što imamo, odavno označeno kao nacionalna osobenost velike vrijednosti, treba njegovati, čuvati i uvijek

pokazivati. Husino, Bistarac, Dragunja, Ljubače, Dokanj, Par Selo, i da dalje ne nabrajamo, još uvijek kriju brojne komplete visokovrijednih primjeraka nacionalnih nošnji ovdašnjih Hrvata. Mnogi etnolozi i etnografi, o tome su već rekli svoj vrijednosni sud. Ostaje na nama samima, a posebno na Društvu Hrvatski dom, njegovim podružnicama, potom aktivistima "Napretka", da toj oblasti uliju tračak života više, upravo onako kako to čine Husinjani, članovi tamošnjeg KUD "Mijo kerošević Guja". Kad mogu Husinjani i još neki, ostaje pitanje, šta rade drugi, ili se stide ili - nemaju interesa. Nećemo valjda opet čekati Petrovo da bismo se divili ljepoti narodne nošnje, koju moramo sačuvati od nestajanja koje joj prijete.

T. L.

Snimio: M. Divković

DJEČJI CARITAS

Na Sjenjaku radi Dječji Caritas. Dijeli našoj djeci - djeci grada Tuzle, bez obzira na nacionalnost i vjeru, toliko potrebnu hranu u ovoj teškoj ratnoj situaciji. Radi svaki dan od 7 do 18 sati. Vršiti podjelu hrane i za sve ostale članove Caritasa i druge ljude, kojima je ta pomoć potrebna. Valja istaći da ljudi koji rade u Dječjem Caritas-u, rade neumorno i s puno ljubavi, pod svjetlom svijeća. Toliko telefonskih poziva, toliko toplih uputa, svakom toplu riječ. Ljubaznost gospodina Zvonka Bosankića i gospođe Ivanke Roksić zadivljuju svakog građanina, koji im se obrati. Bilo bi nepravedno i ne istaći sve druge ljude koji rade u Dječjem Caritasu-u. Mišljenje je ljudi koji vraćaju u Dječji Caritas na Sjenjaku, da o tome treba pisati i napisati koju riječ, jer ti ljudi to zaslužuju. Uvijek treba istaći vrijedne ljude koji svojim zalaganjem to zaslužuju.

Hvala im!

Član CARITASA

HSS BiH

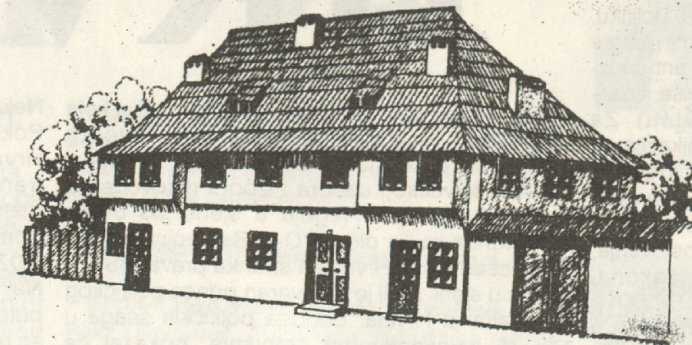
HRVATSKA SELJAČKA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE
VELEŽUPANIJSKI ODBOR TUZLA

ČESTIT BOŽIĆ
I SRETNU 1995.
GODINU

Tragom jedne vijesti

Nedavno objavljena vijest o obnovi travničke Medrese, ukinute još 1947. godine, povod je moje razmišljanju o još jednoj instituciji koja je ovom gradu u srcu Bosne također dala poseban dugogodišnji značaj i po kojoj se Travnik, ne samo na ovim našim prostorima, nego i daleko šire, u ne tako dalekoj prošlosti mogao prepoznati. Riječ je o Nadbiskupskom isusovačkom sjemeništu i Gimnaziji za koje se slobodno može reći kako su bili možda i najveći nositelji razvoja duhovne ali i svjetovne misli. Odmah da kažem, kako ja nemam, a niti bih mogao imati, ništa protiv obnove travničke Medrese. Naprotiv. Ona u ovim teškim danima muslimansko-bošnjačkog naroda, za taj narod ima višestruko značenje. Tom narodu, kao i svakomu drugomu, njegova je vjera sada potrebna više nego ikada prije. Ali, ne mogu a da se ne upitam, da li i nama Hrvatima katolicima sa ovih prostora, treba naš komadić Federacije koju potpisasmo u Washingtonu. I ne samo nas radi. Treba, pogotovu sada kada nam nasilje i rat oduzeše svjetlo pa tapkamo po mraku, kada nam raniše dušu koju smo uvijek imali za sve one sa kojima ovdje stoljeća proživjemo i koju moramo i dalje imati kako bismo opstali. A lijek za rane, eto, u Travniku se može naći.

Nakratko se prisjetimo povijesti ovih institucija. Nadbiskupsko sjemenište i Gimnazija u Travniku, početak svoga rada vežu za 1882. godinu, a nastali su na temelju ranije izgrađenog sustava obrazovnih škola isusovaca diljem cijelog kulturnog prostora Europe. Tristoljetna tradicija školovanja mladih naraštaja dosegla je i naše prostore krajem prošlog stoljeća. O kakovome je školovanju riječ, najbolje ilustrira dio onoga što kroničari ove škole zabilježiliše: "Bile su to škole po cijelome svijetu jedinstveno uređene po maloj knjigi, kojoj je naslov RATIO ATQUE INSTITUTIO STUDIORUM SOCIETATIS JESU. To je pravo remek djelo pedagogije, plod mnogogodišnjega rada učenih i iskusnih nastavnika Družbe Isusove. Ima na stotine učenjaka, povjesničara, pedagoga, koji ovu knjižicu i njezinu metodu uvelike pohvališu. Ima na tisuće i desetke tisuća onih, koji su kroz tri stoljeća po ovoj metodi s najvećim

Privremeno Sjemenište i Gimnazija u iznajmljenoj kući 1882.

Ovdje je, na temelju ugovora što ga utanačiše Sveta Stolica i Vlada Franje Josipa glede novog crkvenog preustrojstva u Bosni i Hercegovini, na Sveta Tri Kralja godine spasa 1882., svoje misionarsko djelo započeo o. Erik Brandis D.I.

uspjehom poučavali mladež. Na stotine tisuća je i onih, koji su na ovakvoj školi stekli vrlo solidan temelj za dalju naobrazbu, te se na svakom polju znanosti i javnoga života proslavili. Prisjetimo se, da ostanemo samo kod domaćih primjera, jednoga Boškovića, Gundulića, Palmotića, Kanižlića, biskupa Borkovića, braće Petra i Nikole Zrinskih, bana Ivana Draškovića, Habdelića, Muliha, Nikole Ratkaja." A ova, pak naša travnička, kao najstarija osmorazredna srednja škola u Bosni i Hercegovini iza sarajevske, daje temelje obrazovanja za dalji životni put Jozi Sunariću odvjetniku,

političaru i narodnom zastupniku, Tugomiru Alaupoviću znamenitom pjesniku i ravnatelju Gimnazije u Tuzli, Niki Odiću revnosnom kateheti sarajevske Gimnazije i direktoru Pjevačkog zbora "Trebević", Ivanu Šariću nadbiskupu "Evangelisti". I dobro nam znanom Skenderu Kulenoviću. Ali davala je ona i obrazovne temelje i običnim ljudima toga vremena, zapamćenim jedino u uspomenama njihovih potomaka i zapisanim u razrednim izvještajima ove škole, kao što su pravoslavac Nikola Manojlović, protestant Oton Chomet, židov Jakob Kalderon, musliman Mehmed

Ruždić, sin Rasima efendije Ruždića, kome otac 1922. u povodu položene mature s odlikom, priredi veliku proslavu koja će se u okolici Travnika i samome gradu dugo pamtiti. Eto, takovu dušu, hoćemo opet u Travniku. I da se razumijemo, ne vapim ja za bratstvom i jedinstvom. Daleko im kuća, oni nas ponajviše i dovedoše do ovoga svega što danas imamo. Meni je do mudrosti travničkih isusovaca koji su toleranciju među ljudima provodili u prvom redu prema onima koji su, svako za sebe, imali svoju vjeru i koji su se po toj vjeri jedino i razlikovali. Mudrost nam njihova treba radi mira i mogućeg suživota na ovim prostorima.

J.V.

PrintCom
GRAFIČKI INŽINJERING
Zahvaljujemo na suradnji...

U riječi i slici

RAZGOVOR - ALI O ČEMU?

U posljednje vrijeme učestale su razne intervencije, reagiranja, pozivi, dopisivanja i slične forme kontakata, vezanih za osiguranje prostora za djelovanje hrvatskih institucija. Stara priča vezana za dodjelu životnog prostora "Napretku" i "Hrvatskom domu", posljednjih je dana samo dodatno aktualizirana. Svojevremeno, državno administrativnim, "dobrovoljnim" ustupanjem Državi, Hrvatski dom je ostao bez svog doma, jedne od reprezentativnih građevina u Tuzli, gdje je danas tuzlansko Narodno pozorište.

Ovih dana učestali su razgovori aktivista "Napretka" i "Hrvatskog doma" i drugih odgovornih ljudi vezanih za osiguranje neophodnih prostorija za rad. Naša kamera "uhvatila" je trenutak razgovora između gospođe Zlate Musić, predsjednice "Napretka", mr. Josipa Šimića, podpredsjednika "Hrvatskog doma" i dr. Joze Đereka. Nije nam poznato jesu li i oni razgovarali upravo na ovu temu. Znamo jedino, da im to pitanje nije nevažno i nepoznato.

Na kraju godine, uoči dolazećih blagdana, vrijeme je kada zamiru političke i gospodarstvene aktivnosti, kada se planiraju i uzimaju odsustva, poduzeća privremeno zatvaraju, kada se svi okrećemo obitelji i domu. Nekada je tako bilo samo na Zapadu a sada i kod nas. Što se uradilo, uradilo se i sada se podvlače crte i izračunava ukupni skor. Hrvati HZ SOLI su u protekloj godini uradili puno? Sve što se radilo bilo je pod presingom rata, u cilju realiziranja vlastitih interesa, u skladu s realnim mogućnostima. Za politiku, vodilja su bili Washingtonski sporazumi i Ustav Federacije. Kultura i šport su ovisili od entuzijazma pojedinaca, radnog prostora, i najviše, finansijske potpore Poduzeća "SOLI". Za gospodarstvo, to su otvorena komunikacija sa svijetom preko HR HB, zavrzama važećih akata i propisa te političko-inspekcijski presing na naša poduzeća. Brza promjena važećih zakonskih regulativa koji direktno utječu na poslovanje, preplitanje federalnih i republičkih zakona, specijalni "politički" tretman prema D.O.O. "SOLI" od aktualnih vlasti, bili su presudni čimbenici u ovoj godini. Formirana su nova poduzeća, utemeljeni novi ogranci postojećih organizacija, osnovana nova politička stranka. Uočljiva je profesionalizacija rada mnogih hrvatskih institucija, organiziran i stručan rad. Na drugoj strani, vidljivo je okretanje pojedinca samome sebi, ka rješavanju osobnih životnih problema, pad entuzijazma i zainteresiranosti za volonterski rad. Nastavljeno je iseljavanje Hrvata sa ovih prostora. Osnovni razlog je mobilizacija u ARBiH i nemogućnost da se bore protiv agresora pod oznakama svog naroda. Posljedice su to prisilnog ukidanja 115. brigade HVO-a Zrinski. Rješenje je u oživljavanju HVO-a? Nešto, ali opasno sporo, se radi i na ovom planu. Zasad, rješenje je 108. HVO brigada u Posavini. Plašim se da je sve već kasno i da je cilj, sa prisilnim ukidanjem HVO-a, postignut.

Stranke u Hrvata Soli

Vodeća, i doskora jedina nam stranka u Hrvata, učvrstila je svoje ustrojstvo, održala i omasovila članstvo, razvila obimnu i svestranu suradnju sa maticom u HR HB i RH. Aktivno se uključila u provođenje Washingtonskog sporazuma i rađanja Federacije. Rezultat toga je i uspješno konstituiranje Tuzlansko-podrinjske veležupe, prve u Federaciji. Kadrovi HDZ-a su već u ministarstvima i aktivno sudjeluju u učvršćenju hrvatsko-bošnjačke države. Za naše najmlađe nabavljeni su i podijeljeni udžbenici iz RH. Održan je i 1. sabor HDZ-a SOLI uz nazočnost visokih gostiju iz čelnitva stranke. Još uvijek, HDZ ostaje najjača politička snaga kroz koju Hrvati Soli ispoljavaju i štite svoje interese. Hrvatska zajednica

Na kraju još jedne ratne godine HRVATI SOLI '94.

SOLI, još do kraja nedefinirana organizacija, koja je trebala okupiti sve Hrvate nevezano za stranačku pripadnost, u praksi nije zaživjela. Osim Osnivačkog sabora i izbora rukovodstva, malo je urađeno. Negdje u sjeni, još uvijek funkcionira civilni dio HVO-a. Bez vojnog dijela nije našao sebe. Hrvatska stranka prava, HSP je i dalje u sjeni. Da li je to stvaran odnos političkog interesiranja Hrvata, odnosa političkih snaga u RH, ili neinventivnost čelnitva, pokazat će vrijeme. Na sreću, i HDZ i HSP su dobile zdravu konkurenciju. Rođena je Hrvatska seljačka stranka, HSS. Da li će naići na plodno tlo po hrvatskim selima ili možda, u već na selo sličnom gradu, ostaje da vidimo. Sretno! Svojom aktivnošću, mladalačkom inventivnošću, i novim idejama, istakla se Hrvatska mladež. Ukoliko porade na omasovljenju i uspiju zadržati u članstvu mlade koji još nisu otišli, uspjeli su.

Gospodarstvo Soli

Općinska vlast je napustila metod hapšenja istaknutih gospodarstvenika. Izgleda da će ovaj Božić dočekati u krugu obitelji. Primjenjuju se "efikasnije metode". D.O.O. "SOLI" se tereti (rasterećuje se, bez znanja poduzeća, značajnih deviznih sredstava sa računa) za nekakve "dugove" prisilno, politički rasturenog HVO-a. Kako reče jedan od vodećih ljudi SO Tuzla, u uskom društvu, u Zagrebu "Dohakaću ja njima kad-tad". Što reče, ili još gore - gdje reče? Otvorene putne komunikacije su omogućile veliku ekspanziju dijela hrvatskih poduzeća, otvaranje novih prodajnih objekata, rast prometa ali i sve jaču i jaču konkurenciju. Poduzeće "SOLI" je utemeljilo D.D. "LIPROM" zbog efikasnijeg i fleksibilnijeg poslovanja. Zasad oboje uspješno plove. Grupa istaknutih gospodarstvenika iz Soli i R. Hrvatske, te "Industrija duhana Zadar" utemeljili su poduzeće "TABACO" za preradu i promet duhanom. Hrvatsko poduzeće "GRADOVRH" zasad nije dostiglo više vrhove. Oni se drže one narodne "Tko visoko leti..." Osvježenje na gospodarstvenom polju je utemeljenje poduzeća "Zrinski basket". Nekolicina gospodarstvenika i zaljubljenika športa, utemeljilo je ovo poduzeće u cilju stvaranja finansijske potpore košarkaškom športskom klubu.

Informiranje Hrvata Soli

Na informativnom polju, "Hrvatski Glasnik", najumjerenije i najprihvaćenije glasilo Hrvata, ulazi već u treću godinu postojanja. Rado ga čitaju svi. Bez visokih profesionalnih ciljeva, sa svakodnevnim temama iz života našeg puka, pisan jednostavnim razumljivim jezikom, ušao je u svaku hrvatsku obitelj. Često ga čitaju i svi ostali ljubitelji tiska. Dvotjednik "Glasnik HDZ-a Soli", pojavio se u protekloj godini na namjerom da postane i ostane stranačko glasilo. Prepoznatljiva tehnička dotjeranost, luksuzna izvedba, sadržaj, i velik broj suradnika, ukazuje na jaku finansijsku potporu. Imamo primjedbu na impresijum. Trebalo bi da stoji "dvobrojnik". Kako saznajemo iz stranačkog čelnitva, ima nagovještaja da će prerasti u zvanično stranačko glasilo HDZ-a BiH.

Nekada davno se pričalo o Radio-postaji "Soli". Poklonjena je emisiona tehnika od donatora iz R. Hrvatske a poduzeće "Soli" je organiziralo transport do Tuzle. Pojavili su se luksuzni memorandumi i vizit-karte. Ravnatelj je nedavno obećao na sastanku Veležupanijskog odbora HDZ-a početak rada za Božić. Ostaje da čujemo. Najnovija vijest: zbog prekinute ljubavi dvojice putujućih političara (u odijelima), za Božić počinje sa radom NOVI ravnatelj.

Kultura i šport

Hrvatski dom je i dalje bez doma. Na Osnivačkom saboru HSS-a načelnik Bešliagić obećao da će uskoro sa riječi na djela. Djela su jedino da Dom uđe u svoj dom. Tako se neće desiti da rad HKD "Napredak", njegovog Ženskog pjevačkog zbora, bude doveden u pitanje zbog nepostojanja prostora za vježbanje. Hrvatsko športsko društvo "ZRINSKI" je uspješno preživjelo početničke probleme. Za kratko vrijeme, angažiranjem stručnih ljudi koji mehanizam i princip funkcioniranja organizacije dobro poznaju, stasalo je i predstavlja značajan čimbenik u sportskom životu veležupe. Aktivno je nekoliko klubova koji se takmiče u veležupanijskim ligama. Ukoliko kvalitetno riješi problem financiranja, a na dobrom je putu, Društvo ima svijetlu perspektivu.

Humanost bez granica

Vrijeme je ratno i bez humanitarnih društava teško bi bilo zamisliti život običnog puka. CARITAS je ostao najorganiziranija humanitarna institucija sa najvećim učinkom u broju pomaganih i količini humanitarne pomoći. "Kruh Svetog Ante" još nije dovoljno pustio korijenje u Soli. Ipak, dosta je učinio u najkritičnijim danima. "Bratski dar Soli" je krenuo ambiciozno, podržan iz političkih krugova HDZ-a SOLI i HR HB. U zadnje vrijeme je "rad" znatno manjeg intenziteta. Da li je prestala politička podrška ili se prvi ljudi okreću nečem drugom? U drugoj polovini godine koju ispraćamo, na sreću, ima već onih kojima pomoć nije potrebna.

Nedavno je u Tuzli otvoren Ured Veleposlanstva R. Hrvatske u Međugorju. Za sada, zbog nedefiniranih političkih dogovora, Ured ne vrši sve predviđene poslove. Za Hrvate je omogućeno, bez odlaska iz Tuzle, svršetak svih administrativnih formalnosti za dobijanje hrvatskog državljanstva. Dati presjek zbivanja u Soli bez pominjanja Crkve bila bi nestvarna, kriva slika nas samih. Franjevački samostan Svetog Petra i Pavla, na čelu sa gvardijanom fra Petrom Matanovićem, ostao je i dalje glavna osovina hrvatsva. Tu se sve rađa, živi, ako treba i gasi. Tu je rođena politika, vojska, gospodarstvo, kultura, šport, informiranje... I u protekloj godini se pokazalo da je Crkva u Hrvata najjača institucija koja njeguje, obrazuje i revitalizira hrvatsko nacionalno biće, spašavajući ga od gubitka identiteta i asimilacije.

I. M.

Hrvatska demokratska zajednica BiH, Općinski odbor HDZ Tuzla.

Ante Zvonar

Adresa: Skojevska - poslovni prostor "Mobilia", tel. 239-477, 238-983, predsjednik Ante Zvonar. Stranka utemeljena 1990. godine. Po mjesnim zajednicama općine utemeljena 32 ogranka, 7300 registriranih članova. Prvi čovjek politike Hrvata Soli, gosp. Zvonar za svečani broj HG-a poručuje čitateljima "HDZ BiH se oduvijek borila i borit će se do kraja za SVOJE NA SVOME. Tko sebe prepoznaje u tome pozivu, neka nam se pridruži."

Hrvatska zajednica "SOLI".

Adresa: Skojevska - poslovni prostor "Mobilia", tel. 239-477, predsjednik Ante Zvonar. Utemeljena u lipnju ove godine.

Društvo Hrvatski dom

Adresa: Dr. Mustafa Mujbegović 20, tel. 237-171, predsjednica dr. Zdenka Dušek. Utemeljeno 1913. godine, obnovljen rad u ožujku 1993. Do danas utemeljeno 6 ogranka: Husino, Lipnica, Ljepunice, Dragunja, Šićki Brod i Ljubače. Registriranih preko 4000 članova.

HKD "Napredak"

Zlata Musić

Adresa: Dr. Mustafa Mujbegović 20, tel. 237-171, predsjednica gospođa Zlata Musić. Utemeljen 1909. godine. Obnovljen rad u studenom 1990. godine. Aktivne tri sekcije: Ženski pjevački zbor, Tamburaški orkestar, Literarna sekcija. Aktivnih preko 200 članova.

HSS - Hrvatska seljačka stranka - Veležupanijski odbor

Srećko Tunjić

Adresa: bez prostorija, tel. 243-429, predsjednik dr. Srećko Tunjić. Utemeljena u prosincu 1994. Za sada oko 200 registriranih članova. Predsjednik Tunjić poručuje čitateljima: HSS BiH je narod a temelj svakog naroda je obitelj, a u gospodarskom smislu obiteljsko

gospodarstvo. Ideja doma, kao temeljne ljudske, duhovne i interesne zajednice, nije prošlost niti to može postati. Ona ima svezremenski značaj. Vjera u Boga i seljačka sloga."

HSP - Hrvatska stranka prava

Adresa: Peje Markovića bb, predsjednik gosp. Nijaz Dervišević. Tuzlanska podružnica utemeljena u ožujku 1993. godine.

Hrvatsko športsko društvo "Zrinski"

Adresa: Skojevska - poslovni prostor "Mobilia", tel. 221-722, 239-477, predsjednik gosp. Anto Pranjčić. Utemeljeno 1993. godine.

Udruga veterana Zrinski, 115. brigade Zrinski HVO

Adresa: SO Tuzla, ured br.2. Predsjednik: Anto Dojčić. Utemeljena 1994. godine. Radno vrijeme od 9-12 sati.

Glasnik HDZ-a Soli

Adresa: Skojevska - poslovni prostor "Mobilia", tel. 239-477. Utemeljitelj HDZ BiH-Županijski odbor Soli. Glavni i odgovorni urednik Zvonimir Banović. Naklada 3000 primjeraka.

Mladež HDZ-a BiH - Županijski odbor Soli

Adresa: Skojevska - poslovni prostor "Mobilia", tel. 239-477, predsjednik gosp. Marjanko Divković. Utemeljena u listopadu 1993. godine. Utemeljena 4 općinska odbora: Lukavac, Živinice, Banovići i Tuzla. Općinski odbor Tuzla broji 32 ogranka. Registriranih 2600 članova, opstalih na teritoriji HZ Soli oko 1100.

Veleposlanstvo RH u Međugorju - Ured u Tuzli

Mirko Vajand

Adresa: Irac, Rudarska 73, predstojnik ureda gosp. Mirko Vajand. Utemeljen u listopadu 1994. Puni naziv: "Ured Veleposlanstva RH u Međugorju za obavljanje konzularnih poslova kroz konzularne dane sa sjedištem u Tuzli." Prvi čovjek Ureda za čitatelje izjavljuje: "Hrvatski puk, zajedno sa svojom vjerom mora ostati i opstati na svojim ognjištima. Radimo svi na uspostavi Federacije i Konfederacije sa RH, izgradimo takove odnose koji će garantirati jednakopravnost Hrvata i Bošnjaka u FBiH."

D.O.O. SOLI

Drago Jurić

Adresa: Irac, Rudarska 72., tel. 232-221, 215-585. Glavni menadžer: gosp. Drago Jurić. Djelatnost: trgovina na veliko i malo. Utemeljeno 1993. godine. Zaposlenih oko 200. Glavni menadžer u narednoj godini želi: "Da gospodarstvenici imaju punu demokraciju u odlučivanju i stabilnu, pravno ustrojenu, Federaciju".

D.D. LIPROM

Jozo Piljić

Adresa: Irac, Rudarska 72, tel. 214-581. Direktor gosp. Jozo Piljić. Djelatnost: trgovina na veliko i malo. Utemeljeno u svibnju 1994. godine. Zaposlenih oko 30 djelatnika. "Sretne nastupajuće blagdan čitateljima HG-a uz poruku 'Obogatite Božićnu trpezu proizvodima iz prodavaonica Liproma'", poželio je direktor Piljić.

D.D. TABACO

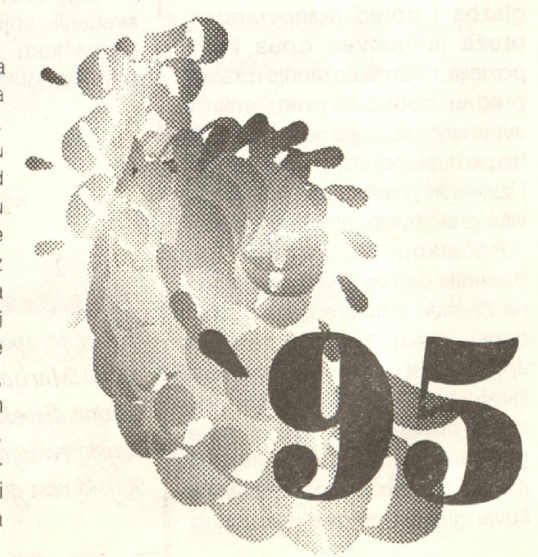

Tomislav Mršić

Adresa: Rudarska 71, tel. 212-049. Ravnatelj: mr. Tomislav Mršić. Djelatnost: proizvodnja cigareta. Zaposlenih, za sada, 20 djelatnika. Porukaravnatelja: "Potrebno se konačno okrenuti proizvodnji novih proizvoda koji se do sada nisu proizvodili na ovim prostorima. Osnovni uvjet mora biti čista tehnologija i mali utrošak energije".

D.D. ZRINSKI BASKET

Adresa: Skojevska - poslovni prostor "Mobilia", tel. 226-281. Ravnatelj: mr. Vlado Madžarević. Djelatnost: trgovina na veliko i malo, prioritarno športska oprema.

Uz Božić

Crkveno pjevanje kod Hrvata

"Božja služba poprima plemenitiji oblik kad se svečano obavlja s pjevanjem, jer se tim oblikom ugodnije izražava molitva, složnim se glasovima dublje zahvaća jedinstvo srdaca"

Kada je božanski Spasitelj slavio svoju posljednju večeru sa svojim učenicima i kada je te iste večeri utemeljio presveti oltarski sakrament, kao središte svetišta Katoličke crkve, Sveto pismo veli da je - pjesmom uputio hvalu Bogu. Taj običaj se i poslije zadržao u Crkvi i naravno oplemenjivao a osobito kada su se apostoli poslije primića Duha Svetoga, razišli po cijelom svijetu šireći kršćanstvo.

Tako već u drugoj polovici I. stoljeća, kada je bjesnio progon kršćana i kada su sveti obredi vršeni na skrovitim mjestima (katakombama) pjesma je bila prisutna i to u više oblika a najviše kao: "responzorij" - dijalog između svećenika i nazočnih vjernika. U to vrijeme pojavljuje se i najstariji napjevi "Kyrie", a u II. stoljeću i napjev: "Gloria".

Preskačući naredna stoljeća krcata sudbonosnim historijskim zbivanjima, preskačući u prvom redu provaliju između starog poimanja svijeta i nove ljudske i religiozne svijesti, Crkva konačno dobija slobodu i počinje intenzivnije uređivati svoje bogoslužje. Tada se naime, utemeljuje stvarna i historijski određena etapa glazbenog razvoja. U toj etapi glazba i pored raznovrsnosti, pruža jedinstven opus kompozicija, tako da će teorija i praksa predati budućim pokoljenjima svoje istinske vrijednosti naslijeđa i to po direktnoj liniji na kojoj će biti i izvjesnih preobražaja, ali nikada više prekida ispunjenih tišinom.

Početkom VI. stoljeća Sv. Benedikt osniva prvi monaški red na Zapadu (što predstavlja bitan doprinos naporima da se nova spiritualnost ukorijeni u historiji i u životu) te među osnovne odredbe svog pravilnika unosi učenje glazbe. Tako red benediktinaca još od samog nastanka postaje čuvar glazbenog naslijeđa ranog

kršćanstva i taj zadatak će vjerno ispunjavati sve do velike obnove gregorijanskih studija u prošlom stoljeću.

A najčešći oblik kršćanskog pjevanja iz tog vremena bile su takozvane "psalmodije" koje su se sastojale od recitiranja molitvi i svetih spisa dok se samo na kraju rečenice nalazio melodijski završetak, takozvane "klauzule". Taj najjednostavniji način pjevanja označavan je terminom "akcentus", a zatim su slijedili još veći navedeni "responzorij" i "antifona"

- smjenjivanje dva zbora.

Tako na razvojnom putu crkvene glazbe stižemo i do oblika nazvanih "himne" čija se linija zasnivala na broju slogova i na prirodnom naglasku riječi, uz dodatak rime. Riječi su tu bile samo povod, samo polazna točka. Zadovoljstvo se očitavalo u komponiranju, dakle, u osjećaju za umjetnost. A kada je jednom sklonost ka pjevanju uhvatila korijen među "himnama" počela je da se probija i usredsređuje na pojedine naročito važne i često

ponavljane riječi kao što su "Amen", "Glorija" itd. Bio je to zapravo zvučni izljev oduševljenja kršćanskog puka.

Gregorijanski koral

Sv. Grgur Veliki, papa, zbilja se mnogo bavio glazbom, pjevanjem i uređenjem kršćanskih napjeva, pa poslije tolikih minulih stoljeća ostaje žaljenje za onim ogromnim dijelom glazbenog naslijeđa iz njegovog vremena koje je zauvijek uništeno ili zagubljeno.

Da bi sačuvalio i unaprijedio koralni pjev, za koji se definitivno opredijelila Sv. Crkva, Sv. Grgur je osnovao glasovitu "Scholam cantorum" (Školu pjevanja). U toj školi bilo je dosta mladića koji su poslije stupili u red Sv. Benedikta te su kao takovi svom ljubavi njegovali koral, dotjerivali njegovu izvedbu i obogaćivali ga novim melodijama. Konačno, dali su mu i naziv po Sv. Grguru - "gregorijanski koral" - kojim se danas ponosi Crkva katolička. Uz sve to Sv. Grgur je bio i začetnik

Tiha noć sveta noć! Stille nacht helige nacht!

Tko od kršćanskog puka ne prepoznaje početne stihove ove divne Božićne pjesme, za koju se sigurno može reći da je najpoznatija i najpopularnija melodija među svetim pjesmama. Prepoznatljiva je i izvodi se u cijelom svijetu.

Ova milozvučna arija osvaja svakog slušača, a kršćaninu katoliku budi najdublje osjećaje.

Mnogi su željeli saznati i pitaju se tko je kompozitor a tko je tekstopisac.

Ovdje je riječ o Njemačkom tekstu, jer je na tom jeziku prvo spjevana i uglazbljena.

Dugo vremena se njena arija pogrešno pripisivala poznatom austrijskom kompozitoru Franzu Josephu Haydnu.

Pravi tvorac je Josepg Mohr, mađarski svećenik, koji je oko 1820. g. napisao stihove na njemačkom jeziku. Stihove je uglazbio njegov prijatelj, glazbenik J. Grubor, nekako u isto

vrijeme kada su nastali i stihovi.

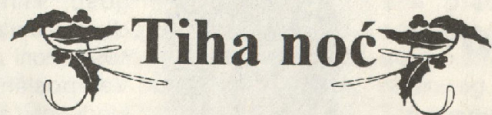
Pjesma se prvo izvodila uz pratnju gitare i nije bila izvođena uz neku posebnu svečanu prigodu, nego se izvodila od vremena do vremena u obične dane i u običnim prilikama.

Pjesmu su proslavile sestre Staller (Štaler) 15. 12. 1832. g. u Leipzigu i od tada je sve popularnija pa se počela izvoditi prigodom Božićnih blagdana, tako da je polako postajala simbol Božićne pjesme koja se naročito izvodi na Badnju večer i to na svim meridijanima gdje živi i slavi Božić kršćanski puk.

Ovi podaci su vjerodostojni jer ih je objavio sam kompozitor Grubor, koji je uz vlastito istraživanje za dokazivanje istine, osigurano pomoć jednog pravog policijskog istražitelja.

Tko je prepjevao tekst na hrvatski jezik nije nam poznato.

Jakov Mott

I
Tiha noć sveta noć
Ponoć je, spava sve
Samo Marija s Josipom bdi
Divno djetešće pred njima spi
Rajski resi ga mir
Rajski resi ga mir!

II
Tiha noć sveta noć
Pjesmica anđelska
Mišlem otajnim napunja zrak
Bajna svjetlost rasvjetljuje
mрак
Kraj pretvara u raj
Kraj pretvara u raj!

III
Tiha noć sveta noć
Pastiri amo svi
Pjevat' Isusu anđela poj
S majkom poklon prikazat'
mu svoj
Srce dat' mu na dar
Srce dat' mu na dar!

misnog ANTIFONARA, monumentalne knjige, koja prije svega sadrži stalne pjesme koje čine dio mise (ordinarij) a to su: Kyrie, Credo, Sanctus i Agnus Dei. Uz njih su još uvrštene i pjesme koje se mijenjaju prema blagdanima i godišnjem dobu (proprij).

Na ovaj način udareni su temelji crkvenoj glazbenoj tradiciji koja je postala najduhovniji izraz koje je stvorene stvarilo da bi slavilo Stvoritelja. Svojim umjetničkim dometom ta glazba čak nadilazi razlike povijesnog, rasnog i općeg poimanja lijepog.

***

Sv. Otac Papa još odavno je istakao da je "doista prijeko potrebno da vjernici ne prisustvuju svetim obredima samo kao nijemi gledatelji nego da u punom osjećaju ljepote mole svetu misu a kod pjevanje mise trebaju pjevati načinom dostojnim hrama Gospodnjeg.

Načini kojima se pjeva kod svete mise treba da budu - umjetnički, općeniti i sveti.

Umjetnički - jer Bogu treba dati biserje, najljepše od najljepšega što imamo i što možemo. Taj umjetnički izraz treba da bude neizrecive veličine i ljepote novozavjetne žrtve.

Općeniti - jer je sveta misa žrtva čitave Katoličke crkve, koja je toliko općenita, da u sebi obuhvaća sve narode i sva vremena od Krista Gospoda do konca svijeta.

Sveta - jer je prinošenje mise najsvetiji čin kojim prikazujemo Bogu Ocu njegova jedinorođenog Sina.

Općenito govoreći - pjevanje kod svete mise treba biti - molitva izrečena pjevanom riječi.

IZ BOŽIČNE PJESMARICE

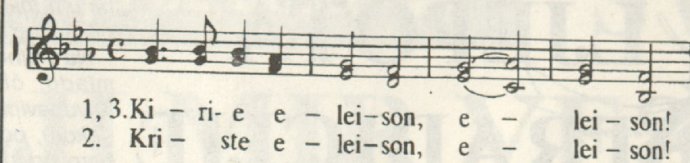
Zamislite samo koliko plemenitih osjećaja ima u taktovima pjesama za veliku Božićnu svetkovinu kada kršćanstvo slavi uspomenu Rođenja Isusova od Marije Djevice.

Tim pjesmama upućuje se poruka, da će Sin Božji saći s neba na zemlju da nas izbavi ropstva, da satre u nama i u vasioni moć grijeha i smrti, da nam na koncu da - ponoću Božjeg života.

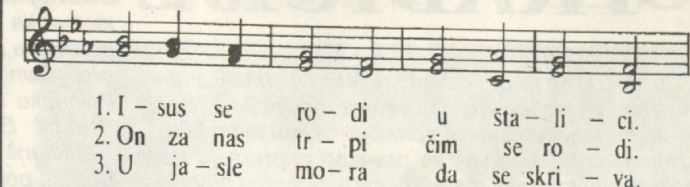
Branislav Štumpf

Kirie eleison

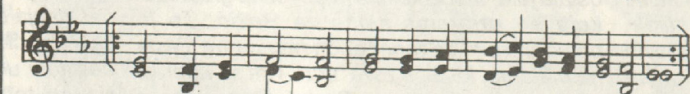
HCK

1, 3. Ki - ri - e e - lei - son, e - lei - son!
2. Kri - ste e - lei - son, e - lei - son!

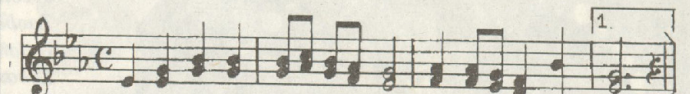
1. I - sus se ro - di u šta - li - ci.
2. On za nas tr - pi čim se ro - di.
3. U ja - sle mo - ra da se skri - va.

1-3. Poj - te pa - sti - ri, tamo se njemu po - kloni - te.

Radujte se, narodi

HCK

1. Ra - dujte se, na - ro - di, kad ču - je - te glas,
da se I - sus po - ro - di, u bla - že - ni čas.
2. Vi - di Božje o - taj - stvou po - dr - toj
i tko tr - pi u - bo - štvo na toj tvrdoj

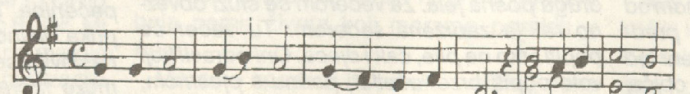
2. šta - li - ci 1. Sva - ki na - rod čuj, čuj i Be - tlemu
sla - mi - ci. 2. To O - tajstvo čuj, čuj i k ja - slicam

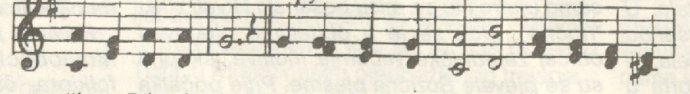
1. pri - stu - pljuj, pri - stu - pljuj.
2. pri - stu - pljuj, pri - stu - pljuj.

Narodi nam se

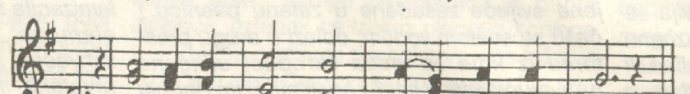
HCK

1. Naro - di nam se kralj ne - be - ski od Ma - ri - je
Pripjev

čiste Dje - vi - ce. Na tom mladom lje - tu ve - se - li - mo

se, mla - do - ga Kra - lja mi mo - li - mo.

*****
Kirie eleison, eleison!
Isus se rodi u štalici.
Pojte pastiri, tamo se Njemu poklonite!
Krisite eleison, eleison!
On za nas trpi čim se rodi
Pojte pastiri, tamo se Njemu poklonite!
Kirie eleison, eleison!
U jaslje mora da se skriva
Pođite kralji, tamo se Njemu poklonite!

*****
Radujte se narodi, kad čujete glas
Da se Isus porodi u blaženi čas.
Svaki narod čuj, čuj!
1 Betlemu pristupljuj, pristupljuj!
Vidi Božje Otajstvo u podrtoj štalici
1 tko trpi uboštvo na toj tvrdoj slamici.
To Otajstvo čuj, čuj!
1 Betlemu pristupljuj, pristupljuj!
Raduje se Marija s Josipom gledači,
Anđeo pjeva "Gloria" po zraku leteći
1 ti svijete čitavi, Spasitelja pozdravi, pozdravi!

*****
Narodi nam se Kralj nebeski
Od Marije čiste Djevice
Na tom mladom ljetu veselimo se,
Mladoga Kralja mi molimo.
Hvaljeno buđi sveto Trojstvo,
Hvalu svi dajmo Gospodu Bogu!
Na tom mladom ljetu veselimo se,
Mladoga Kralja mi molimo.
Daj nam Bog zdravlja, k tomu veselje,
1 na mladom ljetu veselimo se,
Mladoga Kralja mi molimo.

Hrvatski Božićni običaji

LJEPOTA
TRADICIJE

Svojim osobitim načinom slavljenja, Božić se od svih drugih crkvenih blagdana posebno ističe. Na hrvatskim prostorima svetkovanje Božića različito je od kraja do kraja i predstavlja čitavu paletu bogatstva različitosti hrvatskog folklor. Za sve krajeve je karakteristično veliko bogatstvo običaja i njihovih pojavnih i manifestacionih oblika. Sasvim se sigurno može reći da je većina paganskih i praznovjernih elemenata u hrvatskim običajima slavljenja Božića, tijekom ovoga stoljeća nestala, za razliku od istočnih kršćana, gdje je paganstvo u običajima Božića uglavnom očuvano. Iako nije nikakav praznovjerni element, čak i steranje slame u kući na Badnju Večer je potpuno iščezlo. Sam naziv Badnjak potječe od riječi "badanj" (dio odsječnog stabla). Tako je i običaj loženja Badnjaka potpuno iščezao u hrvatskim običajima, dok u istočnom slavljenju Božića on predstavlja središnji događaj. To je oveće drvo koje se stavljalo na vatru pred kućom, tako da na sredini može pregorjeti. S tim dijelovima pregorjelog drveta (ogarcima) slijedio je čitav niz, uvjetno rečeno, ritualnih radnji za vrijeme Božićnih dana. Jedan ogarak se obvezno čuvao za Novu Godinu.

Pred kućom se na Badnjak ložila vatra, gdje se prevrtao ražanj sa pečenicom. Sve do šezdesetih godina piće (rakija i vino) se sipalo pored boca i u bardake, tako da je domaćin nudio gostu "Ja' iz boce, ja' iz bardaka". Na Badnjak se kuhaju kruhovi, da mogu biti sva tri Božićna dana. Jedan od tih kruhova se posebice isticao

šarama po njemu. To je bila česnica. Česnica se troši kad Božić prođe i cijelo vrijeme zauzima središnje mjesto na Božićnoj sofri. Običaj pravljena česnice je uglavnom nestao. Gornja strana česnice je išarana dnom od findžana, ključem ili kakvim drugim predmetom, ili ukrasima koji su napravljeni od tijesta. Zanimljivo je napomenuti da je običaj pravljena česnice u srednjoj Bosni davno nestao, ali je umjesto njega nastao običaj "pravljena janjeta", koji se zadržao još i danas. Pravi se od mekšeg slatkog tijesta u kalupu koji je izliven od sivog lijevanog metala. U njemu se peklo jagnje, a nakon završenog pečenja kalup se rastavlja na dva dijela. Ti kalupi su bili proizvod željeznog obrta u Varešu i okolnim selima. Tako pripremljeno pecivo - jagnje, okićeno nakitima stavlja se ispod krizbana. Običaj je da se ispod krizbana (okićene jelke) često insceniraju i jasllice ili Betlehem. To je prikaz Božićnih događaja, a prve jasllice učinio je Sv. Franjo Asiški. Odatle se taj običaj proširio u franjevačkom redu, tako

da se je vrlo davno preselio i u obitelji. Figure za jasllice znali su veoma inspirativno izraditi pojedini seoski obrtnici u drvetu ili metalu.

Na Badnjak se obvezno pripremaju i sva ostala jela, među kojima je obvezna gibanica, koja se priprema samo za Božić. To je polagana pita od zapečenog razvijenog tijesta na platama, koje se zove "tirit". Tirit se napravi ranije, tako da se na Badnji Dan slaže u gibanicu sa šećerom i istucanim orasima. Taj dan se pripremaju i ostale vrste jela, među kojima je obvezan burek, da li "burek u gužvu", "burek polagano", ili "zavijeni burek" (buredžici).

Kada su svi poslovi završeni, sjeda se za večeru. Večera postavljena na siniji obvezno je posna: kore od pogače prelivene posno kuhanim graham sa bijelim lukom, riba ili druga posna jela. Za večerom se služi obvezno rakija zapržena šećerom. Tu večer će popiti i tko ne pije, čak i djeca. Oni odrasli koji vole popiti brzo "učeife", počnu s pjesmom, sve do polaska na Polnoćku ili "noćne". Naime, u nekim krajevima Bosne, radi prostorne raspršenosti sela nikada se nije održavala ponoćna Božićna sv. misa, nego samo ujutro i tu sv. misu bosanski Hrvati zovu "noćne". Dok se je u obiteljima njegovao običaj zajedničke večernje molitve, skupno su se pjevale Božićne pjesme. Prije početka večere najstariji ukućanin će uzeti tri zapaljive svijeće zasade u zelenu pšenicu i čašu sa svetom vodom, odlazi u drugu prostoriju iz koje se vraća škropeći ukućane nazivajući "Faljen Isus" i čestitajući im Badnju Večer i Sveto Porođenje. Nastaje čestitanje međusobno i nazdravljanje rakijom. Neka

ljudska osjećanja su tu večer izraženija u smislu zajedništva i bliskosti. Počinju padati na um mili i dragi pokojnici, ili oni koji su iz bilo kojeg drugog razloga odsutni od kuće.

Na Polnoćku se odlazi masovno, i staro i mlado, čitave rijeke ljudi u skupinama. Krivudavim planinskim putovima u snježnom dekoru, povorke svjetlosnih lampiona: baklji borovog luča, gasnjača, karabituša i poneka momačka "reflektorka". Ta divna prostorna predstava svjetla, zvuka i pucnjave doživljava svoj glavni čin pred župnom crkvom. Nakon Polnoćke se na sve strane čuju čestitanja: "Čestit Božić i porođenje Isusovo!" Tradicionalni je običaj kod Hrvata da se o Božiću pomiruju zavađene osobe, prilikom čestitanja Božića nakon Polnoćke. Mnogi će sa Polnoćke otići u goste. Oni koji dođu kući čestitaju ukućanima koji su ostali kod kuće. Nakon toga se meće sinija - sofa puna svakojakog izobilja. Za sofrom u Božićne dane se pjevaju razne pjesme i napjevi. Dosta tih pjesama je zabilježeno i tako sačuvano od zaborava. Evo jedne od tih:

*U Božića tri nožića:
Jednim reže zaobljicu
Drugim reže kobasicu,
Trećim reže pogačicu.
Zaobljicom darivaše
U dom domu domaćina;
Kobasicom darivaše
U dom domu prijatelja;
Pogačicom darivaše
Siromaha i uboga.*

Osoba koja prva dođe u kuću na prvi dan Božića, zove se polaznik. Ulazeći u kuću pozdravi sa "Faljen Isus", čestita Božić, a domaćin ga pospe pšenicom, što znači da Bog dadne da kuća tijekom cijele godine bude puna žita. Polaznik može ponijeti nešto za dar, a isto tako i dobiti dar od domaćina. U nekim krajevima Bosne polaznik može biti i druge vjere.

Kuća na prvi dan ne smije biti zatvorena. Prvo se čestita rodbini i prijateljima, a kasnije i ostalima idući redom od kuće do kuće u veselim skupinama, pjevajući. Na prvi dan Božića u Bosni je običaj da zet dođe punici, svastici ili šuri. Ovo je naročito odnosi na nove bračne parove koji su se vjenčali pred Advent, tj. "o Sv. Kati". Zet pri tome obvezno nosi darove, a i bude darovan na polasku. Darovi se sastoje od novca, dijelova odjeće, nakitarsme, dukata, mamdija, sa obveznom "čavrom" i ručno tkanim i ručno vezenim peškirom.

Nekada su za Božićnom sofrom postojala gatanja, kao na primjer gdje će otići dim sa ugašenih svijeća, ili gatanje iz plečke od pečenicice. Taj običaj je kod našeg hrvatskog puka davno izumro. Drugi i treći dan Božića nastavlja se sa slavljem i čestitanjem. Piće i meze mora biti uvijek na dohvata ruke - "na povatu". Momčadija obilazi kuće gdje ima djevojaka, a gdje ih nema tu se ne vraćaju. Treći dan Božića je Sveti Ivo. Za taj dan narod kaže da podulji onoliko koliko treba vremena da pijevac skoči sa kućnog praga.

Hrvatski Božićni običaji BiH u svojim izvornim oblicima predstavljaju pravu paletu folklor, čije su pojedine izražajne forme sužene ili nestajale utjecajem procesa islamizacije tijekom 17. i 18. stoljeća. Zapadni elementi, naročito utjecaji germanštine zahvaćali su uglavnom gradske i varoške hrvatske sredine, nakon dolaska Austro-Ugarske.

M. Franković

Razmišljanja uz Božić

"SVIM NA
ZEMLJI MIR VESELJE"

Kada se u Božićnoj noći razlegne ova draga pjesma koja poziva ljude dobre volje ili, točnije prevedeno, sve dobrohotne ljude, u našim dušama učvrstet će se vjera da nismo sami i ostavljeni, oživjet će ufanje da se nije uzalud rodio, probudit će se ljubav bez koje nema smisla živjeti. Sakupit ćemo u svojim srcima preostale mrvice veselja koje se od nas očekuju i biti ono što zapravo i jesmo-polag Božje volje!

Od te noći kada je Rijec postala tijelo, zapravo, od dana kada se nastanila među nama, broje se ljudske godine. Taj dan dolaska Boga-djeteta naš narod dočekuje stoljećima u radosti i obilju veselih običaja, pjesama, darova, susreta. Pjevali su svome malome Bogu, svome Božiću, još od najranijih naših glazbenih i književnih izričaja, sve do danas, s jednakim žarom i neusporedivom radošću. U svakom vremenu, vremenu obilja i vremenu siromaštva, vremenu rata i vremenu mira, sreće i nesreće, radosti i žalosti, Hrvati su se znali identificirati s porukom Božića. U ovom našem teškom vremenu-nevremenu, Marija, Josip i Dijete, obitelj prognanika, obitelj nesituirana, na rubu egzistencije, pojavljuje se pred nama kao uzor u svoj svojoj punini.

Vrlo je važno imati uzor u ovom dobu-nedobu! Zar može biti slučajno to da je Bog došao u takav ambijent kakva je mala siromašna štala na rubu naselja? Kao persona ingrata!

Ne u dvore i palače, ne po crvenom sagu, modernom letjelicom prevezen i uz silne počasti dočekan! Došao je u jaslje, među pastire i skromnu obitelj, anđele, zvijezdu prethodnicu i mudrace.

U svim vremenima i po čitavom svemiru Božićna poruka je aktualna jer je svevremenska, ali nama se baš uvijek činilo da se ona tiče upravo nas. Uvijek nam se to činilo, pogotovo danas tako doživljavamo Božić. Mi, Hrvati katolici iz Bosne, ostavljeni na margini svjetskih zbivanja, na rubovima civilizacije, gurnuti u tamu betlehemske noći, popisani od raznih Augusta i Kvirinija, popisani pa otpisani, vjerujemo u svoju zvijezdu koja će nam u toj svetoj noći pokazati put izlaska iz tame. Naš vapaj je naizgled odveć romantičan i pun patetike, ali ovdje nema mjesta ljudskim, ovozemaljskim rješenjima, ovdje se mora očekivati nadnaravna intervencija Providnosti! To je smisao naše Božićne molitve!

Ma koliko izgledali naivni, mi stojimo puni pouzdanja pred Bogom-djetetom, stojimo ispravno i preko naših Božićnih pjesama šalimo poruke "svim na zemlji", "svijetu čitavom", "svim narodima"...

Iako mir nije samo odsustvo rata, kako je

uočio Sv. Augustin, mi ćemo ovoga Božića godine gospodnje 1995. moliti za najelemenarniji mir. A kada izmolimo taj mir onda ćemo izgrađivati otvorenost prema ljudima dobre volje pa i prema onima koji baš takve volje nemaju. Naravno, taj odnos prema ljudima podrazumijeva otvorenost prema Bogu!

Ili smo pogriješili u redosljedu samoizgrađivanja? Jesmo li u temelje svoje osobnosti trebali ugraditi mirotvorstvo, nesebičnost? Da bismo bili spremni za susret s Božićem, moramo li htjeti drugoga, trebati drugoga? Trebamo li biti samoljupci ili altruisti? Darivati se drugima iskreno? Ne posustati dok se ne pronađe način suživota s drugima?

Božić nam dariva mir, ali nam ga istovremeno zadaje kao zadaću. Mir jedne noći, noći od koje se broje godine svakog čovjeka kako je napisao Boris Pasternak, nije mir koji nam dozvoljava pasivnost. To je mir u kojem buja nemir života koji moramo pomiriti u Bogu!

Moramo spoznati bit poruke - obitelj, žena pod okriljem muža! Dijete u jaslama! Prkos zlu vremenu, ufanje u budućnost. Mir!

To je poruka svijetu. Svijetu koji od onog dana postade njegov. Tom svijetu u koji on s ljubavlju dolazi, u kojem ga upisuju na popisu u gradu Betlehemu, kao što su nas upisali u Tuzli, u mraku našeg prebožićnog trajanja.

U jednom proročanstvu o Mesiji prorok Izajija piše: "Isklijat će mladica iz panja Jišajeva, izdanak će izbit iz njegova korijena (...) Vuk će prebivati s jagnjetom - ris ležati s kozličem - tele i lavić zajedno će pasti (...) nad rupom gujinom igrat će se dojenče-sisanče će ruku zavlaci u leglo zmijinjne..." (Iz 11,1,6-8)

U našem poznatom "Motovunskom be-

stijariju" uklesana je upravo takova, nevjerovatna, slika gdje iz istih jaslala jedu vuk i janje. Tko se danas usuduje vjerovati u tako nešto? Koliko li smo, nakon svih tolikih Božića, još daleko od toga i takva mira? Najjednostavnije rečeno, to je pitanje vjere. Pitanje Božje milosti! Ili je imaš, ili je nemaš! Pitanje povjerenja Božjoj poruci. Ako je Bog po svom Proroku tako poručio, onda mi u to vjerujemo i, naše je sve učiniti da to bude u našem naraštaju.

Samo takav mir može zadovoljiti naša srca. Ni jedan drugi mir nije konačan. Jer, mi živimo u vremenu kada odsustvo mira nije fraza. Nama priče ništa ne pomažu. Nas život melje, mi smo "na rubu pameti". Kako da sačuvamo svoju vjeru? Kako da nam se ne desi sumnja? Šta da učinimo da budemo iskreni u vjeri? Naša molitva koja je nekad šutnja, a nekada krik gorčine, možda i kletva - Bogu nije tuđa. Mi smo njegovi. Ona je naš Supatnik. Daje smisao našem svetkovanju i

blagdanovanju Božića. Pokažimo mu svoju bespomoćnost i svoje siromaštvo.

"Ovo je Bosna, Ti to znaš!" recimo mu uz poluprazni stol na Badnju večer. "Ali, ostani s nama, ne seli iz naših domova, iz naše domovine! Mi ne želimo odseliti, ne odlazi ni Ti!"

O Božiću se Bog nastanjuje među nas. Božić je blagdan udomljenja Sina Božjega u nama. Postanimo toga svjesni! Pristanimo na takav odnos!

Suvremeni Božić je Božić beskućnika, naših rođaka, naše djece razasute diljem Hrvatske i Europe. Znamo li mi ovdje kako je tamo? Široke, raskošne urešene ulice, nakićeni borovi, upakirani darovi, blještava svjetla... Svijet zaokupljen Božićem, darivanjem, obiteljskim zajedništvom, dalek i drugačiji.

Naš Božić nije stanovnik bogatih katedrala, kočija i zvončica. Naš je Bog poniženo dijete iz jaslala, promrzli, razapeti Krist sa križopuća, onaj koji nas jedini razumije. Naš Božić, ove godine je Božić granata i krvi. Božić bez pečenicice i struje koja bi upalila svjetiljke na Božićnom drvu. Kada bi "nepoznat netko" zavirio ovoga Božića u naša bosanska srca, možda bi doživio svu zbilju tzv. eshatološkog interima kada je kraljevstvo Božje već među nama i - još nije! U temelju Božićne radosti je dom i mir u našem domu. Tu se, u toj kući treba okupiti barem o Božiću. A to, sada, nije moguće! Što nam je činiti?

Budimo darovatelji mira! Njeguimo mir u sebi i čuvajmo ga, ali ne samo za sebe. Za djelo mira svijet je veliko prostranstvo.

Marica Petrović

Nekad i ...

Jozo Grgić, Direktor
Osam godina uspješnog
vođenja firme

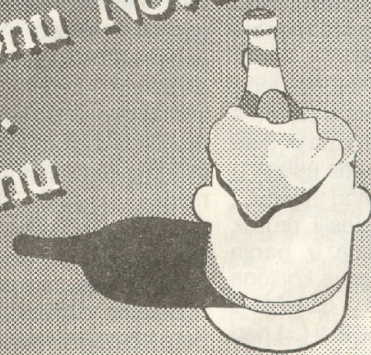
POSLOVNOST
PROFESIONALNOST
UGODNOST

35 godina uspješnog poslovanja
na prostorima BiH

Uz dobru domaću kuhinju, tradicionalno
gostoprimstvo, gostima na raspolaganje
nudi i ljekovite kupke u slanoj vodi
"Panonskog mora"

Sretan Božić i
uspješnu Novu
1995.
godinu

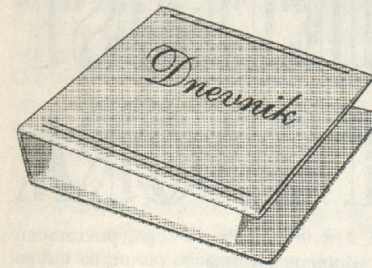
OBLJETNICA
35

20. Prosinac 1994

HOTEL "BRISTOL"
Tuzla

HOTEL KOJEGA ZAPLJUSKUJU
VALOVI PANONSKOG MORA

...danas

Dnevnik jedne povratnice II.

Uspješni ljudi uvijek idu naprijed i ne mogu se vraćati. To je cijena uspjeha. Neki od njih s prijezirom se okreću na ono iza sebe i gordo odbijaju i svaku pomisao na povratak u uspomene na manje uspješne dane. Oni samo prolaze kroz život. Ima uspješnih ljudi koji se rado sjećaju i rado bi se, ponekad bar na kratko, ako ne posve vratili, ali im oni manje uspješni to ne dozvoljavaju. Povratak se smatra neuspjehom i, kako se ne bi izložili sumnjama u uspjeh, oni idu naprijed skrivajući u sebi želju za povratkom.

"Vraćaju se samo oni koji moraju", tako misle ljudi, a ima u tome i istine. Različiti su razlozi tome moranju, tako jako različiti da ih je, vjerojatno, toliko koliko ima ljudi i ljudskih sudbina.

Čovjek se vratiti u Tuzlu baš i ne mora. Srela sam mnogo ljudi koji su govorili kako se ne žele vraćati, ali mi nisu djelovali uvjerljivo. Svi su oni govorili mnogo i glasno, željeli su ostaviti dojam sigurnosti i samouvjerenosti. Trudili su se da izgledaju kao da su sve dobro promislili i znaju šta hoće. Samo su se trudili, ali nisu uspijevali. Ti otužni abonenti europskih Sozialamt-ova o kojima se kod kuće, sa zavišću, priča kako su se snašli!

U nizu mojih sugovornika tek su dvojica mogla shvatiti i odobriti moju želju za povratkom. Oni nisu bili nimalo sretniji od drugih, niti su to bili uspješni ljudi pa da se pomisli kako me nisu ni saslušali, nego me samo "pustili kraju".

Bili su to, naprosto, oni koji su se, također, željeli vratiti. I to odmah! Ali, u Brčko, Doboj, Banju Luku...

Ja sam se imala kuda vratiti, hvala Bogu! Osjećam zavist prema ljudima koji su svo vrijeme bili u Tuzli. Nisu ni svjesni kolika je sreća biti svjedokom tako zanimljivim vremenima. Ili možda neki jesu?!

Susrećem mnogo ljudi, bivših poznanika, sasvim drugačijih od onih koji su ostali iza mene. Do te mjere drugačijih, da ih se ne može prepoznati. Vrlo je zanimljivo to gledati i slušati. Ali, kako li je tek moralo biti zanimljivo promatrati potpun proces njihove metastaze, pardon, metamorfoze! Nema cijene koju bih odbila da mi netko

sada ponudi tako nešto.

U dalekom svijetu dobivala sam pisma od prijatelja iz Tuzle koji je imao sreću sve to doživljavati. Pisma su divna, kvalitetna opservacija talentiranoga tračera. Ne mogu ih publicirati iz prostog razloga što su ljudi, vrijeme i događaji spominjani poimence. Inače, možda se nekada mognu uporabiti kao svjedočanstva o jednom vremenu i prostoru?! Raduj se, antropografijo!

Koji su to tajanstveni trenuci, sati ili dani, koji navedu čovjeka na tako velike, korjenite promjene? Da li se oni, gledano sa strane, mogu prepoznati? Da li se na licu budućeg prozelita osjeti kada nastupa taj momenat prelaska?!

O svemu tome razmišljam ja, povratnica, zakinuta u jednom divnom, neponovljivom iskustvu. Možda su ljudi koji su se ondakuda vratili 1945. godine, jednako začuđeno zastali u vremenu i, konsternirani, zašutjeli pred "novim čovjekom" što ga je iznjedrila revolucija?!

Ja šutim. Šutim i gledam. Nadam se da ću uspjeti odšutjeti svoje zaprepaštenje?

Osjećam veliku radost što sam se vratila.

Nikada mi nitko ne bi uspio ispričati sve ovo da nisam vidjela svojim očima. Ah, Toma, brate!

Stojim na stepenicama, poslije pučke mise u tuzlanskoj samostanskoj Crkvi i tražim poznata, predratna lica. "Čudni su putevi Gospodnji", mislim u sebi, putovi koji jedne odvođe, a druge dovode u ovu dragu crkvu Petra i Pavla. U ušima mi odzvanjaju stihovi: "Dušom, tijelom vijek sam tvoje..." i pokušavam vjerovati da je tome tako! U mojoj grešnoj duši osjećam srdžbu starijeg sina (Lk 15,11-32). Prisjećam se očevih riječi: "Sinko, ti si uvijek sa mnom! Sve moje-tvoje je! No, trebalo se veseliti i radovati jer ovaj brat tvoj bijaše mrtav i oživje, bijaše izgubljen i nađe se."

Pokušavam razumjeti Božju riječ i tjeram od sebe zavist. Ali, ljudi oko mene, oni rijetki koji su oduvijek tu, moji prijatelji, ne dopuštaju mi da se presaberem. Puni predbacivanja, odbijajući da razumiju i prihvate evangeosku poruku, oni gundaju, bune se i primjetno se ne uklapaju

u sveopćem metežu novih lica. Ti vječiti pozadinci, nedovoljno glasni i suzdržani, opet se nisu snašli.

Obrađovali su se jer im se učinilo da je došlo njihovo vrijeme. Kad - gledaj čuda! U prvim redovima opet iste osobe "Skrušena srca i sabrane pameti", kao i prije, pred bivšim bogovima. Navježbano i uvjerljivo! "Hoćemo li uvijek biti u drugom redu? Hoće li Gospodin, poput naših crkvenih poglavara, svu svoju blagost pokloniti onima iz prvih redova? Hoće li znati uočiti našu tihi vjeru čija je snaga nenametljiva, odana i postojana?"

Gdje smo pogriješili? Kada!, pitaju se moji rijetki prijatelji. Imam snažnu želju da na crkvena vrata prikucam, uvećanim slovima napisan, ulomak iz spomenute Prispodobе o izgubljenom sinu:

"Brzo iznesite haljinu, i to najljepšu, i obucite ga! Podajte mu

prsten na ruku i obuću na noge! Izvedite ugojeno tele i zakoljite ga, pa da jedemo i da se veselimo jer ovaj sin moj bijaše mrtav i opet oživje, bijaše izgubljen i nađe se."

Možda bi oni koji imaju čvrstu vjeru prihvatili svu teško shvatljivu poruku i nejasne postupke? I to prihvatili bez mrmljanja! Sigurni da imaju svoje mjesto u Srcu Onoga koji je rekao: "Sve moje - tvoje je!"

Ne vidim razlog zašto ne povjerovati onima iz "prvih redova". Zašto im ne povjerovati kad kažu: "Sagriješih protiv Neba i protiv Tebe". Ja pokušavam sve to shvatiti i prihvatiti. Ne mogu se složiti s onima koji kažu da iza svega toga stoji samo jedan običan - Caritasov paket.

U ovo tiho vrijeme, vrijeme molitve i iščekivanja da "svemu svijetu nikne spas", moramo otkriti svoja srca bratu-čovjeku.

Moramo se naučiti biti poput Djeteta, čista i otvorena srca. Da svi oni koji odlaze i vraćaju se, koji su među nama, zaista možda samo kao prolaznici, ponesu u sebi osjećaj da su uskraćeni za jednu milost, milost duboke, postojane vjere. Kada u Božićnoj noći poželimo susjedu "Mir s tobom", da taj darovani mir zaista podijelimo iskreno.

Marica Petrović

23. prosinca 1994. godine navršava se šest mjeseci otkako braneći BiH izgubi svoj mladi život

DUGONJIĆ IVICA

Dragi sine, neshvatljiva je bolna istina da te više nema u našem domu. Otišao si i odnio dio nas sa sobom, ali tvoj plemeniti lik ostat će vječno urezan u našim srcima. Ne postoji vrijeme koje bi moglo izbrisati bol za tobom.

Zauvijek ožalošćeni otac Mijo i majka Draginja.
23. prosinca 1994. godine navršava se šest mjeseci otkako braneći BiH izgubi svoj mladi život

DUGONJIĆ IVICA

Voljeni Ivice,
Istina je preteška, ljubav prevelika, a tuga vječna. Otišao si onda kad si nam bio najpotrebniji, naše dijete koje si mnogo želio ostalo je uskraćeno za ljubav koju si nesebično dijelio. Sada nam je jasno da ima nešto jače od smrti a to je ostati živ a znati da je umrla ljubav.

Tvoja supruga Gordana i kćerka Ivana.

23. prosinca 1994. godine navršava se šest mjeseci otkako braneći BiH izgubi svoj mladi život.

DUGONJIĆ IVICA

Voljeni brate,
Vrijeme prolazi, ne donosi zaborav već gorku istinu preranog rastanka s tobom.

Tvoje sestre: Amalija i Ankica, zetovi: Ahmedin i Srdan, sestrići: Ranko i Luka, sestričine: Renata i Katarina.

Crkva u inozemstvu i naša ratna tragedija

SVJETLOST TAMNIH ODORA

Puni razumijevanja za ljudske nevolje svećenici i Crkva u Njemačkoj i Austriji bosanskohercegovačku ratnu dramu doživjeli su kao vlastitu. Caritas se ne bavi samo smještajem i ishranom prognanika, već nastoji udovoljiti i njihovim drugim potrebama

U prirodi je svećenih lica duboko pronicanje u ljudsku dušu i razumijevanje njenih nemira uz nastojanje da se pomogne. Otuda previše ne iznenaduje velika angažiranost u prihvatu i pomaganju bosanskih izbjeglica i prognanika koje je ratna sudbina odvela daleko od domovine. Tijekom našeg ljetšnjeg boravka u Njemačkoj i Austriji imali smo prilike susresti mnoge naše ljude pune riječi zahvalnosti za Crkvu i svećenike koji, pak, sve što čine smatraju svojom dužnošću i ne očekuju nikakvu posebnu zahvalnost niti priznanja.

U njemačkoj pokrajini Hessen, jednoj od 16 država Savezne Republike, još prije rata u Bosni i Hercegovini, formiran je u Frankfurtu Fond za ranjene hrvatske branitelje pri Hrvatskoj katoličkoj misiji. Uz raznovrsnu pomoć i prihvat branitelja, u Fondu koji nosi naziv "Dobro je činiti dobro", prikupljeno je oko 200.000 maraka. Pokrovitelj ovog fonda je župnik fra Leo Delas.

Ubi bene - ibi patria

U humanosti ne zaostaju ni pripadnici Evangelističke crkve koji u ovoj oblasti čine oko dvije trećine kršćanskih vjernika. Otrpili su svaki je drugi prognanik smješten u hajmovima (heim - oblik kolektivnog smještaja) pri crkvama. U Auringenu kraj Wiesbadena je stotinjak naših ljudi, uglavnom iz sjeveroistočne Bosne. Tijekom našeg posjeta nismo zatekli svećenika, ali smo se uvjerali u dobre uvjete smještaja i ishrane. U susjednom Bierstadtu Zvorničanin Hašim Veledarević, zaposlen kao hausmeister, pun je hvala za evangelističkog pfarrera (svećenika) Helmuta Wellera, jer našima ovdje takoreći ništa ne nedostaje, osim, naravno, domovine. Što više, iz razgovora sa Zlatkom, Minom, Nadom i drugima, stječemo dojam da, osobito mladima, i domovina previše ne nedostaje, baš u duhu one latinske mudrosti: "Ubi bene - ibi patria" (Gdje je dobro, tu je i domovina).

Pri Bierstadtskoj crkvi radi i psiholog, te Kindergarten za oko 40 djece, a djeluje desetak sekcija u koje su uključena i njemačka djeca, što je

podgodna okolnost za resocijalizaciju i adaptaciju mladih izbjeglica, te brzo savladavanje njemačkog jezika. Organiziraju se i godišnje ekscurzije u inozemstvo - prošle godine se išlo u Dansku, a ove godine u Švedsku. Crkva se brine i o školovanju naše djece.

U Austriji smo posjetili oko tisuću godina staru Katoličku crkvu St. Agatha u Hausleitenu, 36 kilometara udaljenom od Wiena Beča. Tu je svoj privremeni boravak našla skupina obitelji prognanih iz Kozluka. Ubrzo po dolasku smo se uvjerali da su Ibrahim, Nijaz, Dulo, Nešad, Hana, Emina i drugi zaista imali sreće, jer prostrani objekat crkve sa nizom pratećih sadržaja najmanje podsjeca na heim, a prije bi se reklo da je to hotel u prekrasnom krajoliku oblasti Wagram. Pfarrer, ujedno i Decanus, Karl Ponweiser dugo nam je pričao o znamenitostima i historijatu ove crkve koja je u prvim stoljećima bila jedina u ovoj oblasti, i u kojoj se čuva dokumentacija ogromne arhivske vrijednosti od 1189. godine. Poklonio nam je i ilustriranu brošuru o ovom Božjem hamu.

Tko je Iva Markotić?

O tome što čini za naše ljude ovaj svećenik nije pričao, ali smo od njih saznali da je s v o j i m a u t o m o b i l o m prešao preko 30.000 kilometara obavljajući raznovrsne poslove za svoje bosanske goste. Vozi, na primjer, Dinu i

Lejlu povremeno na plivanje u Beč, Amru i Samru u čuveni Prater, a išao je u par navrata u Mađarsku - po Eminu, Ibrahimovu sestru, da bi se smjestio u Hausleiten, ili s Hanom u posjet njevoj porodici u tamošnjem izbjegličkom kampu. O njegovom nesebičnom angažiranju prema bosanskim izbjeglicama već su pisale austrijske novine.

Prijatno je bilo sresti se u Beču sa ljudima iz Caritas Centrale ovdajšnje Nadbiskupije koji imaju veoma široko područje djelovanja. Našim ljudima je na raspolaganju sportski tereni u Wat Ottaking-u 1160, i to nogometni i atletski sa profesionalnim trenerima.

Očito je da su ljudi u tamnim odorama, uz sve svoje svećeničke obveze, odvojili dobar dio svog dragocjenog vremena i za naše ljude unoseći puno svjetlosti u njihovu nesretnu ratnu sudbinu. Ovaj narod im to nikada neće zaboraviti.

Alija UZUNOVIĆ

Premijere

VUKOVAR NA EKRANU

U produkciji HTV-a i "Jadran filma" realizirani su film i TV serija "Vukovar se vraća kući" u režiji Branka Schmidta. Film, koji je predstavljen na trgodišnjicu tragedije ovog grada, bit će najvjerojatnije nominiran za Oscara

Vukovar je postao neslavna mjera razaranja u Hrvatskoj tijekom domovinskog rata 1991. godine, a proteklek mjeseca obilježena je na dostojanstven način treća obljetnica njegovog stradanja. Najbliže što se moglo, privremeno okupiranom Vukovaru, u Nuštru kod Vinkovaca održana je 18. studenog premijera tek završenog filma "Vukovar se vraća kući", a dan kasnije ovaj projekat je predstavljen i u zagrebačkom kinu "Europa" u nazočnosti brojnih kulturnih i javnih radnika, kao i diplomata na službi u gradu podno Slijemena.

"Vukovar se vraća kući" su zajednički proizveli kao film i TV seriju Hrvatska televizija i "Jadran film". Angažirana su afirmirana imena u ovom poslu kao što su redatelj Branko Schmidt, scenarist Pavao Pavličić, skladatelj Igon Savin i drugi. Glumci su: Goran Navojec, Sanja Marin, Horst Janson, Fabijan Šovagović, a jedan od protagonista je i dvanaestogodišnji Vukovarac Srdan Ivanišević.

Prva reagiranja nakon održanih premijera su veoma pozitivna. Film će možda za nekoga biti previše gorak, mračan i težak, ali to je istina. Sam redatelj je izjavio da su mu ovoga puta bili važniji

Vukovar i Vukovarci od umjetničke razine, te da bi bio najsretniji ako film doprinese da se makar dan ranije u ljudi vrati u svoj grad. "Uz izvanredno snažnu poruku to je zanatski izvanredno napravljen film i apsolutno sam siguran da će biti nominiran za Oscara", riječi su Jozef Barlovića, producenta umjetničkog programa HTV-a. Za Ralmana Wiggera iz Cap Anamure u Hrvatskoj, koji je pola godine proveo sa prognanim Vukovarcima i o čijoj nesreći uskoro tiska knjigu, ovaj film predstavlja senzaciju, jer se još nije dogodilo da zemlja u ratu snimi takav film.

U "Vukovaru..." se govori o strahovitim posljedicama rata koje su vezane za gubitak perspektive i čežnji koja se polako gasi. Film budi toliko uspomena da se ne može promatrati racionalno, nego se teško emocionalno doživljava. On snažnim, ali diskretnim metaforama, govori o svim panjama i stradanjima koje su pogodile taj ljepi grad i cijelu Hrvatsku. Snažno se doimaju osobito dokumentarni snimci.

Osnovna poruka filma - vlak koji ide prema Vukovaru krenuo je nezastavljivo... U Vukovar se kreće, i to se nikako ne smije zaboraviti. Prije ili kasnije.

Ovaj grad je imao prilike posjetiti američki ambasador u Zagrebu Galbraith, koji je, potom, bio vrlo decidan: "... da se naplati šteta od Srbije, a teritorij vrati Hrvatskoj". Slično se pred svojom smrtnostihovima izrazio i veliki gospodar Antun Šoljan: "Dugo će još Dunav teći, / Plati će se svaka stvar - / Ja vam jamčim gospodo, / Plati će Vukovar". Mi bismo dodali - prije ili kasnije.

A. UZUNOVIĆ

718 06 60. Pored toga, povremeno dobijaju informacije pisane na našem jeziku, a u broju s početka rujna saznasmo za tužnu sudbinu Ive Markotić. Ona je, kako se navodi, rođena 24. lipnja 1934. godine u jednom bosanskom selu. Od sredine lipnja ove godine, poslije pada u jednu građevinsku iskopinu u 15. bečkom bezirku, leži sa povredom mozga na Unfallchirurgie u Wilhelminenspital, paviljon 30 - Ebane E. Usljed pomenute povrede nesretna Iva je izgubila pamćenje. Pozivaju se svi srodnici ili prijatelji da se jave (tel. 491 150/25 50 - dr. Potschka), a možda će netko i od čitatelja ovog lista pomoći u slučaju Ive Markotić.

Caritas Nadbiskupije u Beču posreduje i oko osiguranja stipendija za bosanske studente, surađuje sa Ambasadam RBiH u Austriji, te brojnim kulturnim i sportskim ustanovama. Primjerice, za svaku od predstava u Film Casino, 1050 Wien, Margarethenstr. 4, "Helping Hands" posjeduje određeni broj besplatnih karata za bosanske izbjeglice, a utorak i četvrtkom su našim ljudima na raspolaganju sportski tereni u Wat Ottaking-u 1160, i to nogometni i atletski sa profesionalnim trenerima.

Očito je da su ljudi u tamnim odorama, uz sve svoje svećeničke obveze, odvojili dobar dio svog dragocjenog vremena i za naše ljude unoseći puno svjetlosti u njihovu nesretnu ratnu sudbinu. Ovaj narod im to nikada neće zaboraviti.

U Sarajevu je u vremenu od 7. do 11. prosinca ove godine nizom kulturnih i vjerskih prigoda obilježena 750 obljetnica Vrhbosanske katedrale Sv. Petra u Sarajevu. Nalazila se na mjestu današnje Skenderije. Iz te katedrale sačuvan je oltar, izgrađen u formi romaničkog kapitela, a čuva se u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. Na njemu je sačuvan i natpis "Apostoli Petri Verbos...". Inače u BiH nije sačuvana niti jedna crkvena građevina iz XII. stoljeća. Međutim, arheološka i topografska istraživanja pokazuju, da je u ovom periodu u Bosni podignuto mnogo katoličkih crkava, kao uostalom u cijeloj Europi. Bile su to građevine manjih dimenzija, skromno umjetnički opremljene, među kojima je i katedrala Sv. Petra na mjestu današnje Skenderije. Od sačuvanih fragmenata dekorativne kamene plastike, koji potječu od ovih crkava, pored ovoga oltara u Zemaljskom muzeju su i dijelovi ciborija iz Rogaćića kod Sarajeva i ploča ukrašena reljefom iz Careva polja kod Jajca.

Značenje ove obljetnice je u tome, da koristeći ovu kulturno povijesnu prigodu, istaknemo da su korijeni Katoličke crkve na području BiH i Sarajeva stari kao i korijeni samog kršćanstva i da sežu u samo postapostolsko doba. O tome nedvojbeno govore ostaci starokršćanskih crkava i bazilika širom BiH. Između ostalih to su: Bistue kod Bugojna, Martari kod Konjica, Delminium-Duvno, Sarsenterum južno od Mostara, Založje kod Bihaca, Blagaj na Sani, Čipuljić kod Bugojna, Mošunj kod Travnika, Zenica, Mogorjelo, te Klobuk, Cim, i Torko kod Mostara. Na području samog Sarajeva je navedena katedrala, bazilika na Marijindvoru, u Lepenici, dvije bazilike u Brezi i druge.

Seobom i navalom raznih plemena kao što su Goti, Huni i Avari, ove crkve na području BiH

Uz 750-obljetnicu Vrhbosanske katedrale Sv. Petra i Pavla u Sarajevu

Sarajevska katedrala

su porušene i ti rani tragovi kršćanstva najvećim dijelom uništeni. Nakon dolaska Slavena, među njima na prvom mjestu Hrvata, koji naseljavaju ove krajeve, započeo je ponovni proces širenja kršćanstva, koji će potrajati nekoliko stoljeća. Među tim brojnim propovjednicima i širiteljima kršćanske vjere, veliku su ulogu imali učenici Sv. Ćirila i Metoda, koji uvode slavensku liturgiju. Sredinom XI. stoljeća u doba hrvatskog kralja

Petra Krešimira IV., osniva se ponovno biskupija, koja je nazvana Bosanska biskupija.

Radi svoje izoliranosti i nemogućnosti komuniciranja sa ostalim centrima, u Katoličkoj crkvi u Bosni javile su se neke posebnosti, radi kojih je susjedne katoličke zemlje optužuju zbog krivovjerja. Poslije toga dolazi do mnogih procesa i križarskih ratova za Bosnu. Posljedica svega toga je bila podjela na latinsku crkvu i na crkvu "bosanskih krstjana" (bogumili). Slijedbenici latinske crkve na čelu sa dominikancima i franjevcima, povezuju se jače sa Katoličkom crkvom sa Zapada, a bogumili, sa krivovjernih pokretima iz Europe. Sada je na čelu Katoličke crkve biskup koji stoluje u biskupskoj rezidenciji u Arnautovićima kod Visokog. Kasnije se seli u Vrhbosnu i na lokalitetu današnje Skenderije gradi katedralu Sv. Petra. Međutim, bosanski biskup pritisnut opasnošću od bogumila i Tatara, napušta Bosnu i seli u Đakovo. Od tada pa sve do prestanka turske vladavine, glavnu skrb za katolički puk vode franjevci. Zatim dolazi, 1735. god do uspostave Apostolskog vikarijata, gdje su biskupi - apostolski vikari - franjevci. Posljednji od njih fra Paškal Vujičić, nakon dolaska Austro-Ugarske seli svoju rezidenciju sa Brestovskog u Sarajevu - Vrhbosnu. Ubrzo papa Leon XIII. osniva Vrhbosansku nadbiskupiju, naimenovavši profesora teologije dr. Josipa Stadlera za prvog vrhbosanskog

nadbiskupa. Odmah počinje sa gradnjom čitavog niza crkava i crkvenih zavoda na području Sarajeva, među kojima i nasljednicu katedrale Sv. Petra, današnju katedralu Presvetog Srca Isusova. Time se konačno uređuju crkvene prilike u BiH i dolazi do stabilnog ustroja u shematizmu Katoličke crkve u BiH, što je doprinijelo i daljem napretku katoličke vjere u BiH.

M. Franković

VODORAVNO: 1. VEČE UOČI BOŽIĆA, 6. zmija otrovnica, 12. legendarni starogrč. kralj, 13. posvojena tuda djeca, 15. uplatnica, doznaka, 16. borilište, 17. kradljivac, lopov, 18. osobna zamjenica, 19. predsjednik SAD 1797-1801, John, 20. staklenka, flaša, 21. vrsta klavira, 23. gorsko sedlo, prijelaz, 24. BLAGDANSKA PORUKA ČITAOCIMA HG, 28. vrh u Grčkoj, 29. med. sredstvo za okrepu, 31. čest naziv za lisicu, 33. redatelj filma "Crni biseri" Toma, 34. japanska kopnena milja, 35. porodica kukaca, 36. dio narodne nošnje, 37. duboki ženski glas, 38. RODNO MJESTO ISUSA KRISTA, 40. oblast u Grčkoj, 41. drama Tita Strozija, 42. izgovor, pravdanje.

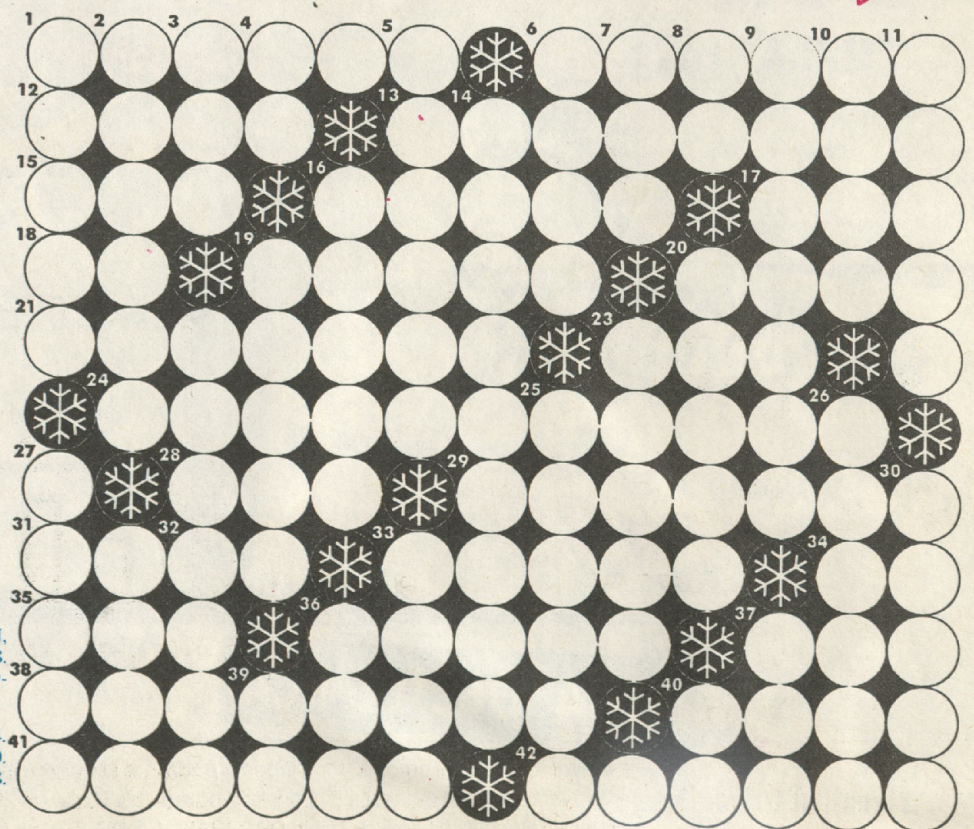
USPRAVNO: 1. stil u Jazz-muzici, 2. Afroditin ljubimac (mit.), 3. jedinica sile, 4. dva suglasnika, 5. vrsta smole, 6. franc. pjevačica, sopran, Lily, 7. starorimska božica zemlje, 8. oznaka za Split, 9. pripadnik rimske crkve, 10. jedan roditelj, 11. drugi naziv za Kinu, 14. rasklapanje (množ.), 16. neograničenost u indj. filozofiji, 19. žensko ime, 20. BLAGDAN ROĐENJA ISUSA KRISTA, 22. mala arja, pjesmica, 23. grad u Poljskoj, 25. zemljišni posjed (lat.), 26. melodijski ukras u glazbi, 27. novčana kazna, 30. biskupska ukrasna kapa, 32. rijeka u Austriji, 33. drvo iz porodice breza, 36. sibirsko pismo, 37. indijska novinska agencija, 39. avio-kratice za Norvešku, 40. slovo sa prizvukom.

RJEŠENJE KRIŽALJKE BROJ: 26

VODORAVNO: 1. ZDENAC, 6. MILOST, 12. ORGAN, 13. NOVINAR, 14. DABL, 15. KANAK, 16. DI, 17. IVE, 18. NAGON, 19. GIB, 20. JI, 21. SALEM, 22. ROZI, 23. ADMIRAL, 25. MARAN, 26. KRIVAJ, 27. DILEMA.

USPRAVNO: 1. ZODIJAK, 2. DRAVIDI, 3. EGBE, 4. 41. NAL, 5. AN, 6. MONOM, 7. IVAN, 8. LIK, 9. ON, 10. SADIZAM, 11. TRIBINA, 13. NAGEL, 15. KALAJ, 18. NARA, 19. GORE, 21. SIV, 22. RAL, 24. MR, 25. MI.

Glasnikova Božićna križaljka

SOLI

DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOSĆU
ZA PROIZVODNJU, UNUTARNJU I
VANJSKU TRGOVINU
"SOLI" TUZLA

Ul. Rudarska 72, Tuzla
Tel: 075 215-586, 232-221, 233-267
za inozemstvo: ++385-75-821-111

*Čestit Božić i sretnu
Novu 1995. godinu*

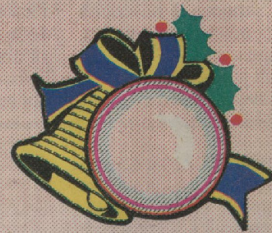
hrvatska
demokratska
zajednica

croatian
democratic
union

*Sretne Božićne blagdane
i Novu 1995. godinu*

**DRUŠTVO
HRVATSKI
DOM
TUZLA 1913**

**Čestit Božić i sveto
Isusovo porođenje!**

**HRVATSKI DOM
"GRADOVRH" d.d.**
*Čestit Božić i Sretnu Novu
1995*

**Sretan Božić
i Novu
1995.
godinu**

hotel tuzla

DRUGA OBLJETNICA

Hrvatski Glasnik
INFORMATIVNO POLITIČKI DVOTJEDNIK

• Glavni i odgovorni urednik: mr. Ljubomir Aždajić • Urednik u redakciji: Zvonimir Sučić • Osnivač i izdavač: HKD "Napredak" • Redakcija: Ozrenskog odreda bb Tuzla, tel. 23 69 81, Fax 82 14 20 • Tehničko uređenje i priprema: Hrvatski Glasnik • Tisak: DP "GRAFOCOOP" Tuzla • Žiro račun kod Kreditne banke DD Tuzla: dinarski: 807020-0/7521-55-00082-3, devizni: 72700-0/7521-07-00008-0 • Cijena za inozemstvo 3 DEM